

EUROPESE UNIE

Comité van de Regio's

subsidiarity
NETWORK

Jaarverslag

Subsidiariteit

2011

EUROPESE UNIE

Comité van de Regio's

JAARVERSLAG SUBSIDIARITEIT 2011

Jaarverslag subsidiariteit 2011

INHOUD

1. INLEIDING	2
2. HET SUBSIDIARITEITS- EN EVENREDIGHEIDSBEGINSEL: BELANGRIJKSTE ASPECTEN EN MEERWAARDE	4
3. SUBSIDIARITEITSTOEZICHT BINNEN HET CvdR.....	6
3.1 Het Netwerk voor toezicht op de naleving van het subsidiariteitsbeginsel (SMN, <i>Subsidiarity Monitoring Network</i>)	6
3.1.1 Leden.....	6
3.1.2 Activiteiten.....	8
3.1.2.1 Inleiding.....	8
3.1.2.2 In 2011 uitgevoerde gerichte raadplegingen	8
3.1.2.3 In 2011 ontvangen open bijdragen	11
3.1.2.4 SMN Actieplan.....	11
3.1.3 Deelname aan raadplegingen in verband met territoriale effectbeoordelingen.....	13
3.2 Subsidiariteit in CvdR-adviezen.....	15
3.2.1 Kwantitatieve analyse – opmerkingen	16
3.2.2 Kwalitatieve analyse – opmerkingen	16
3.2.2.1 Algemene opmerkingen.....	16
3.2.2.2 Uit het oogpunt van subsidiariteit belangrijkste adviezen in 2011	17
3.3 Activiteiten en evenementen op het gebied van subsidiariteit.....	22
3.3.1 Vijfde Subsidiariteitsconferentie.....	22
3.3.2 Thematische subsidiariteitsworkshop tijdens de Open Days 2011 over "De integratie van immigranten op lokaal en regionaal niveau".....	23
3.3.3 Website en nieuwsbrief van het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht.....	24
4. REGIONALE PARLEMENTEN EN SUBSIDIARITEITSTOEZICHT	26
5. TOEPASSING VAN EN TOEZICHT OP HET SUBSIDIARITEITSBEGINSEL DOOR ANDERE INSTELLINGEN.....	29
5.1 De Europese Commissie.....	29
5.2 Het Europees Parlement	31
5.3 De Raad van de EU	33
5.4 Het Hof van Justitie	34
5.5 De nationale parlementen	37
6. CONCLUSIES	40
Bijlage: Overzicht van de adviezen die tussen 1 januari en 31 december 2011 zijn uitgebracht	42

Dit document telt 60 bladzijden.

1. INLEIDING

In 2011 was het twee jaar geleden dat het Verdrag van Lissabon en de nieuwe bepalingen omtrent het subsidiariteitsbeginsel in werking traden. In de diverse betrokken instellingen zijn procedures ingevoerd, verfijnd en aangepast. Nu is het fundament gelegd voor een deugdelijke toepassing van dit beginsel, dat essentieel is voor de beleidsvorming in de Europese Unie. Subsidiariteit betekent immers dat Europese besluiten op het juiste bestuursniveau worden genomen (Europees, nationaal, regionaal of lokaal), zo dicht mogelijk bij de burger om te verzekeren dat de doelstelling van die besluiten wordt verwezenlijkt.

Het Comité van de Regio's (CvdR) is daarom vastbesloten om zich van zijn nieuwe taken uit hoofde van het Verdrag te kwijten door te waarborgen dat dit beginsel wordt nageleefd. Het heeft nu het recht om een zaak aan het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ-EU) voor te leggen als een wettelijk besluit het beginsel schendt. Het Comité acht het echter belangrijk om dit stadium te vermijden, dat neerkomt op feitelijk falende wetgeving, en wil in plaats daarvan de samenwerking met andere EU-instellingen uitbreiden om optimale wetgeving tot stand te brengen. Daarom behoort het zo vroeg mogelijk monitoren van de subsidiariteit volgens het Comité ook tot zijn taken, niet alleen door regelmatige raadplegingen, maar in de gehele beleidscyclus, d.w.z. in een vroeg stadium van beleidsontwikkeling, door middel van effectbeoordelingen, alsook in de uitvoerings- en ex post evaluatiefase.

Dit Tweede Jaarverslag van het CvdR over subsidiariteit is een weergave van deze alomvattende en coöperatieve benadering. Na een herhaling van de uitleg van het beginsel en het belangrijkste instrument dat hiervoor is ontwikkeld, het "standaardformulier voor het verstrekken van informatie over de toepassing van het subsidiariteits- en het evenredigheidsbeginsel" (deel 2), behandelt het verslag de CvdR-activiteiten in het kader van het subsidiariteitstoezicht tussen 1 januari en 31 december 2011. De status en activiteiten van het Netwerk voor toezicht op de naleving van het subsidiariteitsbeginsel (SMN) komen aan de orde, gevolgd door CvdR-adviezen waarin wordt bekeken of EU-wetgeving het beginsel naleeft, en komen evenementen aan bod die bedoeld waren om de subsidiariteitscultuur algemeen ingang te doen vinden (deel 3).

Verder is er speciaal aandacht voor regionale parlementen en subsidiariteitstoezicht in de context van hun eventuele rol binnen het systeem voor vroegtijdige waarschuwing, dat door het Verdrag van Lissabon werd ingevoerd. Er moeten nog kansen benut worden en regionale parlementen verfijnen procedures en praktijken, zowel in- als extern, in de nationale context maar ook via samenwerking met soortgelijke instellingen in andere lidstaten. Het Comité is bereid zijn ervaring en instrumenten ter beschikking te stellen, met name het SMN en het onderdeel REGPEX (in ontwikkeling) (deel 4).

Tot slot bevat het verslag een overzicht van de ontwikkelingen op het gebied van subsidiariteitstoezicht in de betrokken instellingen, inclusief interpretaties van het begrip door de Commissie, het Europees Parlement (EP), de Raad, het Hof van Justitie en de nationale parlementen, en de gebruikte methoden voor de toepassing en monitoring ervan (deel 5).

2. HET SUBSIDIARITEITS- EN EVENREDIGHEIDSBEGINSEL: BELANGRIJKSTE ASPECTEN EN MEERWAARDE

Het subsidiariteitsbeginsel is bedoeld om op terreinen waarvoor de EU niet exclusief bevoegd is, te verzekeren dat besluiten zo dicht mogelijk bij de burger worden genomen door het bestuursniveau dat het meest in aanmerking komt om de doelstelling(en) zo doeltreffend mogelijk te verwezenlijken. De EU moet dus uitsluitend optreden als haar actie nodig wordt geacht en duidelijk voordeel oplevert.

De versterking van het subsidiariteitsbeginsel binnen de EU-beleidsvorming, zoals verankerd in artikel 5 van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU) en Protocol nr. 2 betreffende de toepassing van de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid¹, is één van de belangrijke doorbraken in het Verdrag van Lissabon die bijdragen aan een democratischer EU en “betere wetgeving”. De definitie van het subsidiariteitsbeginsel vermeldt nu uitdrukkelijk de lokale en regionale dimensie² en benadrukt dus dat de bevoegdheden van de lokale en regionale overheden van de EU moeten worden eerbiedigd.

Het evenredigheidsbeginsel hangt nauw samen met subsidiariteit en bepaalt deels hoe de EU moet optreden. Het is dus de leidraad bij het bepalen van de omvang van het EU-optreden, waarvan de inhoud en de vorm niet verder mogen gaan dan wat nodig is om de doelstelling(en)³ te verwezenlijken

In tegenstelling tot het eerdere Protocol betreffende de toepassing van het subsidiariteits- en evenredigheidsbeginsel⁴ bevat het huidige Protocol nr. 2 echter geen concrete criteria om te beoordelen of het subsidiariteits- en/of evenredigheidsbeginsel wordt geschonden. Zo legt het Europees Parlement in zijn resolutie over "betere wetgeving, subsidiariteit en proportionaliteit en slimme regelgeving" er de nadruk op "dat het op EU-niveau tot een materiële concretisering van deze beginselen moet komen."⁵

Ter compensatie van dit hiaat en ter wille van een uniforme toepassing van beide beginselen heeft het CvDR begin 2010 zijn "evaluatieformulier"⁶ aangepast aan de vernieuwingen in het Verdrag van Lissabon en verstrekt het de SMN-partners en andere stakeholders een bijgewerkt "Evaluatieformulier

1 Hierna aangeduid als Protocol nr. 2.

2 Artikel 5, lid 3, VEU.

3 Artikel 5, lid 4, VEU.

4 Protocol nr. 30, gehecht aan het Verdrag van Amsterdam.

5 (2011/2029(INI)), pt. 11.

6 De Europese Commissie heeft in 2009 gebruik gemaakt van dit formulier bij de herziening van haar richtsnoeren voor effectbeoordelingen; zie het 16^e verslag van de Commissie over betere wetgeving, COM(2009) 504 final, pt. 3.1.

voor subsidiariteit en evenredigheid"⁷, een instrument dat de belangrijkste elementen in kaart brengt waarmee rekening moet worden gehouden om te beoordelen of een EU-initiatief de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid eerbiedigt.

Ondanks de verwevenheid van subsidiariteit en evenredigheid moet worden opgemerkt dat gemotiveerde adviezen van nationale parlementen⁸ en eventuele juridische stappen van het CvdR⁹ beperkt zijn tot schending van het subsidiariteitsbeginsel. Daarom heeft de Juridische Dienst van het CvdR voor de leden een "Praktische gids omtrent de schending van het subsidiariteitsbeginsel" voorbereid.

⁷ Te raadplegen op http://portal.cor.europa.eu/subsidiarity/SiteCollectionDocuments/GridFinalB_EN.doc (laatst geraadpleegd op 13 februari 2012).

⁸ Artikel 6, lid 1, Protocol nr. 2; zie deel 4 en 5.5.

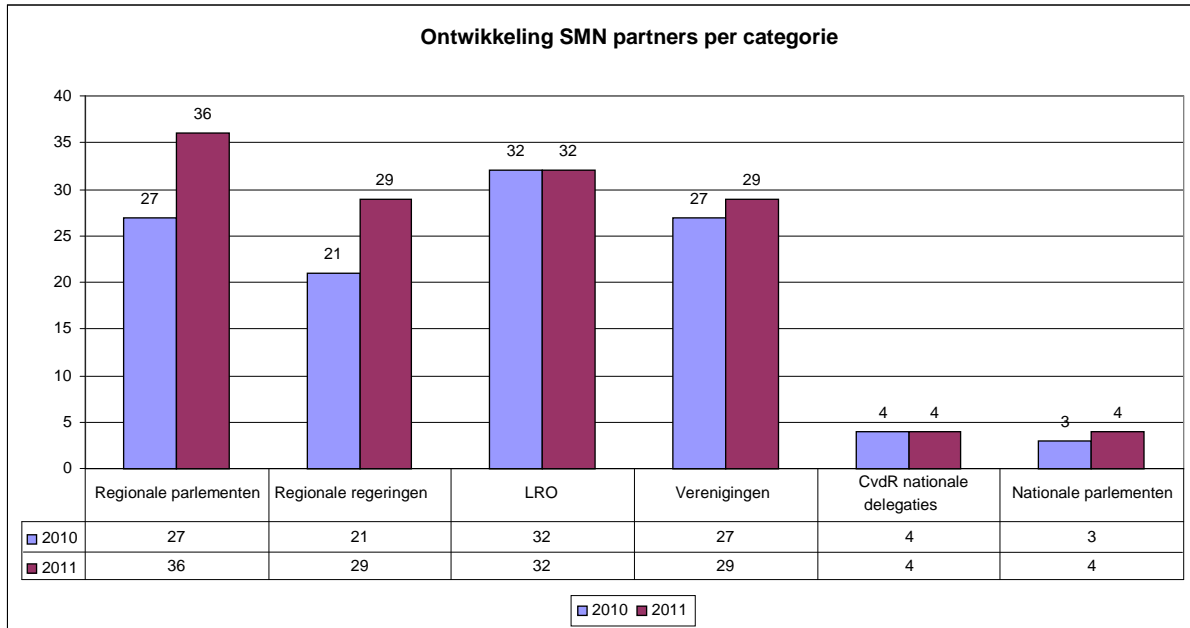
⁹ Artikel 8, lid 2, Protocol nr. 2.

3. SUBSIDIARITEITSTOEZICHT BINNEN HET CvDR

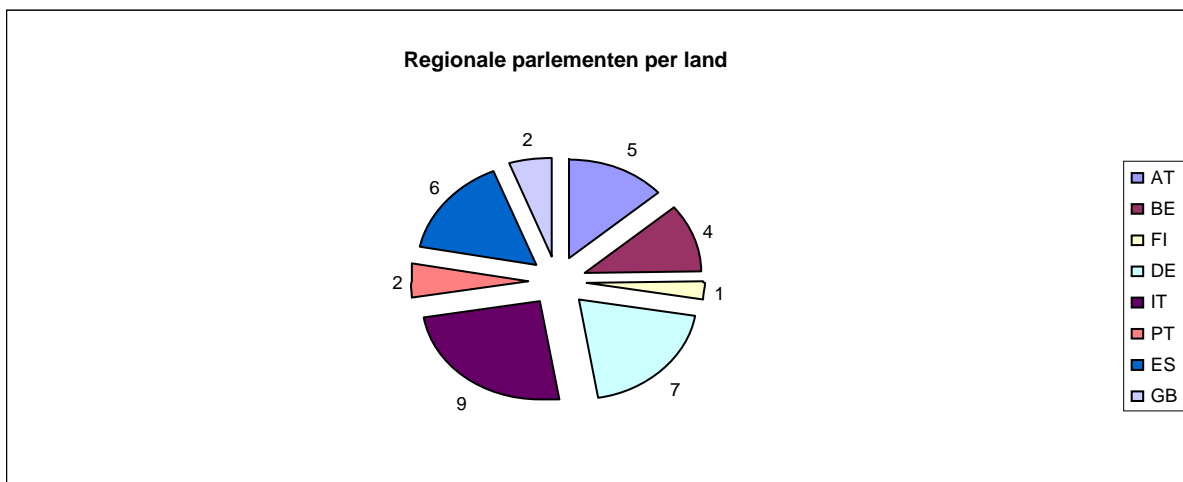
3.1 Het Netwerk voor toezicht op de naleving van het subsidiariteitsbeginsel (SMN, *Subsidiarity Monitoring Network*)

3.1.1 Leden

In 2011 kreeg het SMN er flink veel leden bij. Op 31 december 2011 telde het netwerk **134 partners**.

De in december 2010 gedane oproep aan regio's met wetgevende bevoegdheden heeft een indrukwekkend resultaat opgeleverd; negen regionale parlementen (+ 33%) en acht regionale regeringen (+ 38%) dienden een aanvraag voor het lidmaatschap in. Regio's met wetgevende bevoegdheden zijn nu als volgt vertegenwoordigd:

3.1.2 Activiteiten

3.1.2.1 Inleiding

Ook in 2011 bood het SMN zijn partners de gelegenheid om hun oordeel te geven over subsidiariteit op tal van beleidsgebieden, aan de hand van gerichte en open raadplegingen.

Voor het eerst legde het SMN een werkprogramma voor, inclusief een aantal dossiers waarvoor gerichte raadplegingen worden georganiseerd. De SMN-coördinator en de eerste vicepresident van het CvdR presenteerden het werkprogramma van het netwerk tijdens de CvdR-bureauvergadering in Gödöllö (Hongarije) in maart 2011¹⁰.

3.1.2.2 In 2011 uitgevoerde gerichte raadplegingen

Gerichte raadplegingen worden geïnitieerd door een CvdR-rapporteur en kunnen gebaseerd worden op een standaard evaluatieformulier voor subsidiariteit en evenredigheid¹¹, dan wel op specifieke vragenlijsten die aan het SMN worden voorgelegd. Uitgaande van de resultaten van de raadplegingen wordt een samenvattend verslag naar de rapporteurs verstuurd voordat zij hun ontwerpverslag indienen. Rapporteurs kunnen ervoor kiezen om het verslag te publiceren op de website van het netwerk en op het TOAD-portaal en om het onder de leden van de relevante CvdR-commissie tijdens de desbetreffende vergadering uit te delen. Tot nu toe opteerden rapporteurs er steeds voor om de verslagen aldus te distribueren.

In 2011 organiseerde het SMN vijf gerichte raadplegingen.

Integratie van Roma

De gerichte raadpleging van het SMN over "Een EU-kader voor de nationale strategieën voor integratie van de Roma tot 2020"¹² begon op 16 juni 2011 en werd afgesloten op 5 augustus 2011. De heer Ancisi (IT/EVP), CvdR-rapporteur voor dit dossier, besloot tot deze raadpleging om in kaart te brengen hoe de SMN-partners over dit initiatief van de Commissie dachten.

Netwerkpartners werd met name gevraagd naar de behoefte aan EU-optreden, de meerwaarde ervan, de nationale strategieën voor de integratie van de Roma en het gebruik van Structuurfondsen. Zij

¹⁰ R/CdR 57/2011 punt 5 - Bijlage 1. Het werkprogramma bevat de voor 2011 voorgestelde raadplegingen. Sommige raadplegingen in 2011 zijn verricht op verzoek van CvdR-rapporteurs, hoewel zij niet in het werkprogramma van het netwerk waren opgenomen.

¹¹ Zie hierboven, hoofdstuk 2.

¹² COM(2011) 173.

werden ook verzocht goede praktijken te delen op tal van beleidsgebieden in verband met de integratie van Roma. Er zijn vijf bijdragen uit vier lidstaten ontvangen. Het definitieve advies, met een specifieke verwijzing naar de raadpleging en de belangrijkste resultaten, heeft het CvdR in december 2011 goedgekeurd.

Minder bureaucratie

In de zomer van 2011 ging ook een tweede gerichte raadpleging van start. De raadpleging over het Groenboek "Minder administratieve formaliteiten voor burgers: De bevordering van het vrije verkeer van openbare documenten en de erkenning van de gevolgen van akten van de burgerlijke stand"¹³, waarvoor de heer McGowan (IE/ALDE) CvdR-rapporteur was, liep van 13 juli tot 2 september. De SMN-partners retourneerden zeven bijdragen.

De EU maakt grensoverschrijdend verkeer om diverse redenen gemakkelijker. Het Groenboek is een verdere stap in de aanpak van administratieve rompslomp die de uitoefening van EU-burgerrechten soms in de weg staat. Burgers komen meestal op lokaal en regionaal niveau in contact met overheden; vragen over grensoverschrijdende bruikbaarheid van overheidsdocumenten en de erkenning van de gevolgen van akten van de burgerlijke stand doen zich in de eerste plaats hier voor.

De raadpleging was bedoeld om het standpunt van lokale en regionale overheden in kaart te brengen over enkele zaken die van groot belang worden geacht in verband met het Groenboek en de hieruit voortvloeiende wetsvoorstellen.

Energie-efficiëntie

De derde gerichte raadpleging van het SMN liep van 6 juli tot 19 augustus 2011. Ze betrof het Commissievoorstel voor een richtlijn over energie-efficiëntie¹⁴, waarvoor de heer Joseph (FR/PSE) de CvdR-rapporteur was.

Deze raadpleging leverde 21 bijdragen op van SMN-partners en andere lokale en regionale stakeholders uit 10 lidstaten. Opgemerkt zij dat de raadpleging parallel liep met een termijn van acht weken voor de nationale parlementen om hun gemotiveerde adviezen bij de Commissie en andere EU-instellingen in te dienen in het kader van het systeem voor vroegtijdige waarschuwing (EWS, *Early Warning System*). Ter wille van een beter overzicht van de belangrijkste vraagstukken wordt daarom in het definitieve verslag uitdrukkelijk verwezen naar enkele van de meest in het oog springende passages van de gemotiveerde adviezen van het Zweedse en Finse parlement.

13 COM(2010) 747.

14 COM(2011) 370.

De door de Commissie voorgestelde richtlijn bevat een algemeen kader voor de bevordering van energie-efficiëntie in de EU om te garanderen dat in 2020 20% primaire energie wordt bespaard en om de weg te bereiden voor nadere energiebesparing nadien. Ze bevat regels die in de eerste plaats de overheidssector en energiebedrijven betreffen. Netwerkpartners konden hun oordeel geven over de behoefte aan en meerwaarde van de voorgestelde maatregelen.

In dit verband kwam subsidiariteit aan de orde in verband met de volgende aspecten:

- ✓ de uitleg van de Commissie dat EU-optreden nodig is omdat de nationale maatregelen om energie-efficiëntie te vergroten, tekortschieten;
- ✓ de eis om vanaf 2014 3% van de totale oppervlakte in eigendom van overheidsinstellingen te renoveren;
- ✓ de uitwerking van EU-eisen voor nationale plannen voor verwarming en koeling.

Herziening van het EU-beleid inzake luchtkwaliteit en emissies

Een alomvattende herziening van de EU-wetgeving inzake luchtkwaliteit is voor uiterlijk 2013 gepland. Gezien het belang van luchtkwaliteitbeheer voor veel gemeenten en regio's in de EU heeft de Commissie het CvdR verzocht hierover een verkennend advies uit te brengen.

De rapporteur voor dit advies, de heer Lamers (NL/EVP), verzocht om een gerichte raadpleging van het SMN, die tussen 18 oktober en 2 december 2011 plaatsvond. De raadpleging was bedoeld om inzicht te krijgen in de administratieve, financiële en wettelijke implicaties van bestaande EU-wetgeving voor luchtkwaliteit en emissies op lokaal en regionaal niveau, alsook in de gerelateerde eisen aan een herziening van deze wetgeving, in de optiek van de SMN-partners.

Van lokale en regionale stakeholders uit 9 lidstaten zijn 23 reacties ontvangen.

In de meeste reacties stonden criteria in verband met het subsidiariteitsbeginsel centraal; de nadruk lag op de behoefte aan EU-optreden voor de luchtkwaliteit met transnationale aspecten, die individueel optredende lidstaten niet kunnen regelen. Meest gehoorde standpunt was dat lokale en regionale overheden in dit verband op problemen stuiten die zij of het centrale niveau van de lidstaten niet kunnen oplossen.

Financieringsfaciliteit voor Europese verbindingen

Tot slot, op verzoek van de CvdR-rapporteur over de Financieringsfaciliteit voor Europese verbindingen¹⁵, de heer Zagar (SI/EVP), werd op 29 november 2011 een raadpleging over dit thema gestart.

Het budget van de faciliteit wordt besteed aan de financiering van projecten voor de ontbrekende delen in Europa's vitale energie-, vervoers- en digitale verbindingen. Ook wordt Europa's economie groener door het bevorderen van schonere transportwijzen, breedbandverbindingen met hoge snelheid

¹⁵ COM(2011) 665.

en door eenvoudiger gebruik van hernieuwbare energie, in aansluiting op de Europa 2020-strategie. Door zich te richten op slimme, duurzame en volledig verweven vervoers-, energie- en digitale netwerken wil de faciliteit de Europese interne markt daadwerkelijk voltooien.

Gelet op de aard van de materie en op verzoek van de rapporteur stond deze raadpleging niet alleen open voor het SMN, maar ook voor het EGTS-platform, belangstellende CvdR-leden en in Brussel gevestigde regionale bureaus en permanente vertegenwoordigingen. Toen dit verslag werd opgesteld, was de raadpleging afgesloten en waren er 31 bijdragen ontvangen.

3.1.2.3 In 2011 ontvangen open bijdragen

Netwerkpartners hebben ook via open bijdragen hun standpunt over subsidiariteit en evenredigheid kenbaar gemaakt. Via dit type raadpleging kunnen netwerkpartners hun oordeel geven over door hen geselecteerde EU-initiatieven. De bijdragen worden op de SMN-website geplaatst en alle SMN-partners worden geïnformeerd. Open bijdragen die worden ontvangen in de context en tijdens de voorbereiding van een ontwerpadvies worden automatisch naar het secretariaat van de betrokken CvdR-commissie gestuurd.

Op verzoek van de CvdR-rapporteur voor slimme regelgeving¹⁶, de heer Tope (VK/ALDE), werden netwerkpartners opgeroepen om tussen 5 januari en 21 maart 2011 bijdragen in te sturen over dit Commissievoorstel. In totaal zijn 13 reacties ontvangen en naar de rapporteur verzonden, die ze bij de voorbereiding van zijn ontwerpadvies¹⁷ heeft gebruikt.

In 2011 zijn er via open bijdragen opmerkingen ontvangen over in totaal 22 EU-initiatieven. Sommige netwerkpartners sturen regelmatig hun mening over subsidiariteit naar het netwerk. Deze steeds meer in zwang komende praktijk verschaft hun standpunten meer publiciteit en betere informatie voor netwerkpartners.

3.1.2.4 SMN Actieplan

Het eerste SMN Actieplan werd gelanceerd in juni 2009 door de CvdR-voorzitter en de eerste vicevoorzitter, als follow-up van de vierde, in Milaan door het CvdR en de regio Lombardije georganiseerde conferentie over subsidiariteit. Het Actieplan is bedoeld om **ervaringen en goede praktijken te inventariseren in verband met de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel in Europa's regio's en steden**. Het is een aanvulling op de activiteiten van het SMN, bekijkt tal van

¹⁶ COM(2010) 543.

¹⁷ R/CdR 353/2010 rev. 2.

EU-beleidsgebieden uit oogpunt van subsidiariteit en dient als input voor CvdR-advieswerkzaamheden.

Het eerste Actieplan (2009/2010) bestond uit een pijler voor beleidsgebieden waar de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel bijzonder relevant werd geacht, en uit een pijler voor voorbeelden van goede praktijken van lokale en regionale overheden.

Voor elke werkgroep besloten de zgn. "leidende partners" een hoofdrol te vervullen in de uitvoering van het Actieplan, op grond van hun ervaring met de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel in de praktijk en de expertise van wetenschappelijke en academische netwerken waarover zij beschikken. De leidende partners presenteerden hun eindverslag over het SMN Actieplan tijdens de in maart 2011 in Bilbao (Spanje) gehouden Subsidiariteitsconferentie.

Overeenkomstig het SMN-werkprogramma voor 2011 werd het tweede SMN-Actieplan in de zomer van 2011 gelanceerd. Er werd besloten¹⁸ werkgroepen op te richten voor de volgende thema's: efficiënt gebruik van hulpbronnen, integratie van immigranten en TEN-V. In oktober 2011 werd, in het licht van de getoonde belangstelling, besloten alleen een groep voor TEN-V op te richten en in plaats daarvan nieuwe activiteiten voor de integratie van immigranten te ontplooiën, naar aanleiding van een subsidiariteitsworkshop hierover, die plaatsvond tijdens de Open Dagen 2011¹⁹.

De werkgroep voor TEN-V wordt geleid door twee SMN-partners: de stad Gotenburg en de regio Västra Götaland (SE) en omvat de Vereniging van Europese grensregio's (AEBR), Arco Latino, de regio Valencia (ES), de regio Baskenland (ES), de wetgevende vergadering van Friuli Venezia Giulia (IT), Netwerk Stad Twente (NL), de provincie Overijssel (NL) en de regio Wielkopolska (PL). De groep buigt zich over twee belangrijke documenten: de nieuwe verordening met richtsnoeren voor TEN-V²⁰ en de verordening voor de financieringsfaciliteit voor Europese verbindingen²¹, aangezien beide voorstellen nauw met elkaar samenhangen en enorme gevolgen hebben voor het toekomstige TEN-V-beleid in de EU.

Voor meer betrokkenheid van CvdR-leden bij de activiteit van de werkgroepen en dus met het oog op een betere aansluiting van het Actieplan op de CvdR-advieswerkzaamheden is een aantal CvdR-leden (één per fractie) uitgenodigd om de leden van de werkgroep te ontmoeten en om de werkzaamheden te volgen.

18 R/CdR 57/2011 pt 5 - Bijlage 1.

19 Zie paragraaf 3.3.2.

20 COM(2011) 650.

21 COM(2011) 665.

Drie CvdR-leden, Väino Hallikmägi (EE/ALDE), Uno Silberg (EE/EA) en Ivan Žagar (SI/EVP) zijn op 28 februari 2012 bijeengekomen met de groep. Aangezien de heer Žagar rapporteur is voor een CvdR-advies over de financieringsfaciliteit voor Europese verbindingen, was deze bijeenkomst een goede manier om het werk dat in het kader van het actieplan is verricht en de werkzaamheden van het CvdR op elkaar af te stemmen. Het eindverslag van de werkgroep zal in de eerste helft van 2012 worden gepresenteerd.

3.1.3 Deelname aan raadplegingen in verband met territoriale effectbeoordelingen

Ook in 2011 ontwikkelde het CvdR de samenwerking met de Commissie bij de voorbereiding van een aantal effectbeoordelingen (IA, *Impact Assessments*).

Zo'n beoordeling omvat een aantal stappen die de Commissie helpen bij de evaluatie van eventuele economische, sociale en milieugevolgen van haar voorstellen. Het is een proces dat voor beleidsmedewerkers bewijzen verzamelt voor de voor- en nadelen van beleidsopties door het beoordelen van de potentiële impact. Het is een hulpmiddel voor de besluitvorming en vervangt haar niet. De resultaten van dit proces worden samengevat en gepresenteerd in een effectbeoordelingsverslag.

Een degelijke effectbeoordeling moet: het probleem/de problemen beschrijven; de behoefte aan EU-optreden beoordelen; de doelstelling(en) formuleren; de beleidsopties uitwerken; de gevolgen van de opties analyseren; de opties vergelijken en de beleidsmonitoring en -evaluatie schetsen. *Impact assessment* is essentieel voor betere regelgeving en voor de waarborging dat in een vroeg stadium van de besluitvorming het subsidiariteits- en evenredigheidsbeginsel wordt nageleefd.

Het Samenwerkingsprotocol van de Europese Commissie en het Comité van de Regio's²² vermeldt uitdrukkelijk de deelname van het CvdR aan door de Commissie uitgevoerde effectbeoordelingen; het CvdR wordt met name verzocht samen te werken voor de beoordeling van de territoriale impact van bepaalde voorstellen. De bijdrage van het CvdR aan specifieke territoriale effectbeoordelingen betreft technische input van lokale en regionale stakeholders die een waardevolle bron van informatie kan zijn voor de Commissie, CvdR-leden en andere betrokkenen.

Dankzij deze samenwerking, begonnen in 2009, kunnen lokale en regionale overheden hun standpunt kenbaar maken over toekomstige EU-initiatieven voordat het wetgevingsproces begint. Dit mechanisme helpt conflicten te voorkomen in verband met de naleving van het subsidiariteitsbeginsel in een heel vroege fase van het prelegislatieve proces.

²² R/CdR 86/2007 punt 3a).

Het CvdR neemt aan deze exercities deel door stakeholders te raadplegen. Specifieke dossiers worden aangewezen in overleg met het relevante directoraat-generaal (DG) van de Commissie, vragenlijsten worden verspreid over alle CvdR-platforms en daarbuiten, soms over alle regionale bureaus die in Brussel gevestigd zijn. Na de raadpleging wordt er een verslag opgesteld en naar de Commissie gestuurd, met inbegrip van alle ontvangen bijdragen. De secretaris-generaal van het CvdR stuurt een exemplaar naar zijn ambtgenoot bij de Commissie.

In 2011 zijn in het kader van deze samenwerking twee SMN-raadplegingen gehouden: één over het nieuwe LIFE-instrument en één over de vernieuwde Tweede Europese Agenda inzake Integratie.

De raadpleging over de *Evaluatie van de territoriale impact van het EU LIFE-instrument* ging van start op 3 februari 2011 en liep af op 15 april 2011. Ze werd uitgevoerd via alle CvdR-raadplegingsplatforms, verspreid over alle regionale, in Brussel gevestigde bureaus en leverde 40 bijdragen op van stakeholders uit 12 lidstaten.

Het was de bedoeling in kaart te brengen hoe de lokale en regionale overheden over het bestaande financiële instrument voor het klimaat, LIFE+, denken, alsook hun suggesties voor toekomstige beleidsinitiatieven en hun ervaringen en goede praktijken op dit gebied. Het was met name zaak het standpunt van de LRO te achterhalen over "*de belangrijke milieuproblemen op lokaal en Europees niveau, over de zwakke plekken in het huidige EU-milieubeleid en de problemen die zich lokaal voordoen wanneer het EU-beleid/de EU-regelgeving effectief in praktijk moet worden gebracht, en over de mogelijke rol van een toekomstig Europees financieringsinstrument voor het milieu, gebaseerd op het huidige LIFE+-programma*"²³

Uit de resultaten van de raadpleging bleek dat er genoeg perspectief is voor één of meer financiële instrumenten van de EU voor het klimaat, gericht op diverse relevante lokale en regionale milieuproblemen of uitdagingen, variërend van natuur- en biodiversiteitskwesaties tot klimaatverandering, en van gebruik en afval van hulpbronnen tot zoetwaterbeheer. LRO maken ruimschoots gebruik van het LIFE-instrument om deze zaken aan te pakken, met name om de uitvoering van EU-beleid en –wetgeving op deze gebieden te vergemakkelijken.

De secretaris-generaal van het CvdR stuurde het verslag over de effectbeoordeling op 16 mei 2011 naar de Commissie, samen met een brief. De raadpleging van het CvdR wordt vermeld in het Commissievoorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake de vaststelling van een programma voor het milieu en klimaatactie (LIFE) (COM(2011) 874 final).

23

LIFE Effectbeoordeling Vragenlijst, CvdR 2011.

Raadpleging over de Tweede Europese Agenda inzake Integratie

Hoewel buiten het bestek van een effectbeoordeling was deze raadpleging bedoeld om de Commissie (DG HOME) bijdragen te verschaffen van lokale en regionale overheden over de Tweede Europese Agenda inzake Integratie, die op dat moment werd uitgewerkt²⁴.

Er werden bijdragen verwacht over vier belangrijke gebieden in verband met de integratie van migranten: a) de ervaringen van respondenten met de gemeenschappelijke integratieagenda en hun verwachtingen van de tweede agenda, b) de uitvoering van integratiebeleid op lokaal en regionaal niveau, c) monitoring van de resultaten van integratiebeleid op lokaal en regionaal niveau, en tot slot d) verstrekking van "success stories". De raadpleging richtte zich op betrokkenen op lokaal en regionaal niveau, met name overheden, en liep van 18 februari tot 15 april 2011. Het CvdR lanceerde de raadpleging via twee van zijn raadplegingsnetwerken, te weten het Europe 2020 Monitoring Platform en het SMN van het CvdR, maar het nam ook contact op met alle in Brussel gevestigde regionale bureaus, verenigingen van lokale en regionale overheden op regionaal, nationaal of Europees niveau, de coördinatoren van de nationale CvdR-delegaties, alsook met andere geselecteerde stakeholders. De Commissie verzond de informatie over de raadpleging ook naar de nationale contactpunten voor integratie.

In totaal leverde de raadpleging 47 reacties van overheden uit 11 lidstaten op.

Het verslag over de raadpleging werd, samen met alle ontvangen bijdragen, naar de Commissie verzonden. Sommige bevindingen keren terug in de Mededeling over een hernieuwde "Europese Agenda voor de integratie van onderdanen van derde landen"²⁵. De resultaten van de raadpleging zijn ook gebruikt door de heer Kalogeropoulos (EL/EVP), CvdR-rapporteur, bij de voorbereiding van zijn ontwerpadvies over de mededeling²⁶. De resultaten van de raadpleging zijn ook besproken in een thematische subsidiariteitsworkshop tijdens de Open Dagen 2011²⁷.

3.2 Subsidiariteit in CvdR-adviezen

Deze paragraaf is gebaseerd op een kwantitatieve en kwalitatieve analyse van alle adviezen die door het CvdR tijdens zijn zes zittingen in 2011 goedgekeurd zijn. Een algemeen overzicht alsook gedetailleerde tabellen, gerangschikt per CvdR-commissie, zijn opgenomen in de bijlage²⁸.

24 Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, COM(2011) 455 final.

25 Op. cit. voetnoot 24.

26 Goedgekeurd tijdens de zitting van het CvdR op 15 februari 2012, CdR 199/2011.

27 Zie paragraaf 3.3.2.

28 Zie bijlage 1.

3.2.1 Kwantitatieve analyse – opmerkingen

Het CvdR heeft in 2011 62 adviezen goedgekeurd. Meer dan drie vierde deel (51) bevatte een expliciete verwijzing naar de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel, conform artikel 51 van het reglement van orde van het CvdR; in één vierde deel werd een duidelijk standpunt ingenomen t.a.v. de vraag of met het desbetreffende initiatief het subsidiariteitsbeginsel wordt nageleefd.

In het algemeen ging het bij de adviezen die geen verwijzing naar subsidiariteit bevatten (11) om initiatiefadviezen van het CvdR (2) of om niet-wetgevingsinitiatieven (mededelingen, groenboeken of verslagen) (8). Slechts bij één advies over een wetgevingsvoorstel werd artikel 51 niet nageleefd (kwaliteitsregelingen voor landbouwproducten²⁹).

Al met al konden in 2011 dezelfde tendensen worden waargenomen als in 2010, met uitzondering van het feit dat er in 2011 meer CvdR-adviezen over wetgevingsvoorstellen werden goedgekeurd: tien in 2011 tegenover vier in 2010. Van deze tien adviezen hadden er twee betrekking op initiatieven op beleidsterreinen met gedeelde bevoegdheden, waarop het CvdR verplicht geraadpleegd wordt (gemeenschappelijke Europese spoorwegruimte³⁰ en energie-efficiëntie³¹); daarin werd verwezen naar het subsidiariteitsbeginsel. Een dergelijke verwijzing was ook opgenomen in zeven van de overige acht adviezen over wetgevingsinitiatieven.

3.2.2 Kwalitatieve analyse – opmerkingen

3.2.2.1 Algemene opmerkingen

Zoals in 2010 al waargenomen werd, is subsidiariteit beslist een referentiepunt voor het opstellen van adviezen aan het worden. Gezien de nieuwe voorrechten en verantwoordelijkheden van het CvdR zouden alle adviezen over wetgevingsvoorstellen op gebieden met gedeelde bevoegdheden echter een systematische beoordeling van de naleving van het subsidiariteitsbeginsel moeten bevatten.

Het CvdR heeft geen inbreuk op het subsidiariteitsbeginsel vastgesteld. In één van de adviezen, over de gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting (CCCTB)³², werd evenwel gesteld dat het voorstel in zijn huidige vorm onvoldoende kwantitatieve en

29 R/CdR 14/2011.

30 R/CdR 297/2010.

31 R/CdR 188/2011.

32 R/CdR 152/2011.

kwalitatieve indicatoren bood om de gevolgen op het gebied van subsidiariteit volledig te kunnen beoordelen (zie hieronder voor details).

3.2.2.2 Uit het oogpunt van subsidiariteit belangrijkste adviezen in 2011

Vrijheid voor lidstaten om besluiten te nemen over de teelt van genetisch gemodificeerde gewassen op hun grondgebied (R/CdR 338/2010)

In het op 28 januari 2011 goedgekeurde advies, met de heer Santarella (IT/EVP) als rapporteur, werd positief gereageerd op de aanpak van de Europese Commissie en de voorgestelde maatregelen, die lidstaten extra vrijheid geven om de teelt van genetisch gemodificeerde organismen (GGO's) op hun grondgebied te beperken of te verbieden. Volgens het CvDR "kan ervan uit worden gegaan dat de voorgestelde maatregelen van de verordening overeenstemmen met het subsidiariteits- en evenredigheidsbeginselen". Een beperking is volgens het advies echter wel dat de lidstaten c.q. regio's zich niet kunnen beroepen op overwegingen gerelateerd aan de bescherming van de gezondheid van mens of dier of het milieu. Bovendien drong het CvDR erop aan dat de geboden keuzevrijheid zonder enige beperking ook aan de bevoegde lokale en regionale overheden geboden zou moeten worden. Tot slot adviseerde het CvDR territoriale effectbeoordelingen uit te voeren voordat GGO's in een lidstaat worden geïntroduceerd; de lokale en regionale overheden dienen daarbij op gepaste wijze geraadpleegd te worden.

Strategische beleidsoriëntaties inzake de verkeersveiligheid voor de periode 2011-2020 (R/CdR 296/2010)

In maart 2011 keurde het CvDR een advies goed over "Strategische beleidsoriëntaties inzake de verkeersveiligheid voor de periode 2011-2020". De rapporteur voor dit advies, de heer Johan Sauwens (BE/EVP), had eerder al besloten dit dossier ter raadpleging aan het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht³³ voor te leggen. In het uiteindelijke CvDR-advies wordt expliciet naar die raadpleging verwezen en worden de door de Europese Commissie voorgestelde beleidsoriëntaties gesteund omdat zij "in hun huidige vorm geen aanleiding [geven] tot twijfel over de vraag of daarmee het subsidiariteits- of evenredigheidsbeginsel wordt nageleefd. De doelstellingen van de voorgestelde acties kunnen immers niet door de lidstaten alleen worden gerealiseerd".

Seizoenarbeiders en overplaatsing binnen een onderneming (R/CdR 354/2010)

In zijn advies over de voorstellen voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de voorwaarden voor toegang en verblijf van onderdanen van derde landen in het kader van overplaatsingen binnen een onderneming³⁴ en het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de voorwaarden voor toegang en verblijf van onderdanen van derde

³³ Het netwerk werd in 2010 geraadpleegd; daarom is het niet vermeld in het hoofdstuk "Gerichte raadplegingen".

³⁴ COM(2010) 378 final.

landen met het oog op seizoensarbeid³⁵, met de heer Milia (IT-PSE) als rapporteur, nam het CvdR kennis van de argumenten in de met redenen omklede adviezen en standpunten van nationale parlementen. Het CvdR is echter van mening dat beide voorstellen in overeenstemming zijn met het subsidiariteitsbeginsel, omdat wetgeving op EU-niveau noodzakelijk is en nationale maatregelen op zichzelf niet net zo doeltreffend zouden zijn.

Hoewel het CvdR de keuze voor een richtlijn in beide gevallen steunt, benadrukt het wel dat een aantal elementen van beide voorstellen in het licht van het evenredigheidsbeginsel nog nauwkeuriger onderzocht moeten worden. Zo mogen er geen onevenredige eisen worden opgelegd aan mensen die de EU willen binnenkomen als seizoenarbeiders of binnen een onderneming overgeplaatste personen, dan wel aan hun werkgevers. De richtlijnen mogen evenmin onnodige kosten of lasten met zich meebrengen voor de nationale, regionale of lokale overheden die met de uitvoering belast worden (kwestie van de termijn van 30 dagen die de overheden krijgen om aanvragen te behandelen en over toelating te beslissen).

Europees platform tegen armoede en sociale uitsluiting (R/CdR 402/2010)

Het CvdR-advies over het Europees platform tegen armoede en sociale uitsluiting werd door het CvdR in maart 2011 goedgekeurd; mevrouw Chapman (UK/PSE) was rapporteur. Bij het opstellen van haar ontwerpadvies had mevrouw Chapman de resultaten beoordeeld van de werkgroep die is opgericht in het kader van het eerste actieplan van het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht over dit onderwerp. De werkgroep werd geleid door de vereniging Arco Latino, lid van het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht; zij presenteerde haar eindverslag tijdens de in maart 2011 in Bilbao gehouden Subsidiariteitsconferentie.

***Single Market Act* (R/CdR 330/2010)**

In zijn advies over de *Single Market Act*, met de heer Jean-Louis Destand (FR/PSE) als rapporteur, verzoekt het CvdR de Commissie om onverwijld van tevoren een gedegen analyse van de sociale impact van alle internemarktwetgevingsvoorstellen te maken, en zegt het bereid te zijn om "de Commissie terzijde te staan en zijn regionale deskundigheid in te brengen in de effectbeoordelingen, met name door zijn platform voor het monitoren van de Europa 2020-strategie en zijn subsidiariteitsnetwerk in te schakelen".

Innovatie-Unie (R/CdR 373/2010)

De Innovatie-Unie³⁶ is een niet-wetgevingsinitiatief waarbij het CvdR niet expliciet een standpunt over de naleving van het subsidiariteitsbeginsel innam. Een van de werkgroepen van het actieplan van

³⁵ COM(2010) 379 final.

³⁶ COM(2010) 546.

het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht³⁷ schonk echter aandacht aan dit punt en sprak zich uit over de Mededeling. Bovendien werd in het CvdR-advies, met de heer Knox (VK/Europa) als rapporteur, het volgende gesteld: "Toch zijn EU-regels voor overheidsopdrachten vaak onsamenvattend en maken ze de nationale regelingen enkel ingewikkelder. Door nationale overheidsopdrachten aan regels te binden worden de grenzen afgetast van het subsidiariteitsbeginsel en van de in het Verdrag vastgelegde bevoegdheden. Dergelijke regels worden ook vaak in verband gebracht met wetgeving die er schijnbaar weinig mee te maken heeft of die door andere diensten van de Commissie wordt voorgesteld." Er zal nauwlettend op worden toegezien welk legislatieve vervolg dit Europa 2020-vlaggenprogramma zal krijgen.

Het EU-steunprogramma LIFE – Hoe het verder moet (R/CdR 6/2011)

In dit advies zet het CvdR zijn standpunt uiteen over de voortzetting van het LIFE-programma, het financiële instrument voor het milieu, na 2013, zoals geschetst in de desbetreffende Mededeling (COM(2010) 516).

Het CvdR verwees alleen naar subsidiariteit in de context van het voorlichtingsbeleid; dit zou op nationaal niveau verbeterd moeten worden en rekening moeten houden met het subsidiariteitsbeginsel en de duidelijke verschillen tussen de afzonderlijke lidstaten, om het voorlichtingsbeleid over LIFE te decentraliseren. De bijdragen aan de territoriale effectbeoordelingen over dit onderwerp (zie paragraaf 3.1.3) werden doorgegeven aan de rapporteur, mevrouw Daiva Matonienė (LT/EA).

Slimme regelgeving in de EU (R/CdR 353/2010)

Dit op 11 oktober 2012 goedgekeurde advies, met Lord Graham Tope (UK/ALDE) als rapporteur, is bijzonder relevant voor de aanpak van subsidiariteitstoezicht door het CvdR. Het sprak zich uit over zowel de Mededeling over Slimme regelgeving in de Europese Unie³⁸ als het Verslag van de Commissie over subsidiariteit en evenredigheid³⁹. Het CvdR toonde zich over het algemeen ingenomen met de Mededeling, waarmee de beginselen van slimme regelgeving in de hele EU-beleidscyclus worden verankerd, maar deed wel een aantal beleidsaanbevelingen, met name m.b.t. het subsidiariteitsbeginsel. Het wees nogmaals op het belang van zowel *ex ante*- als *ex post*-beoordeling bij beleidsvorming en wetgeving en gaf aan bereid te zijn om de EU-instellingen bij hun inspanningen ter zake te ondersteunen. Wat het EWS betreft, pleitte het ervoor dat de Europese Commissie met redenen omklede adviezen van nationale parlementen, alsook de vertaling daarvan en de reactie daarop zou doorsturen. Het maakte zich sterk voor invoering van een mechanisme voor de bijdrage van het CvdR aan het jaarverslag "De wetgeving verbeteren". Tot slot drukte het zich in overeenstemming met het subsidiariteitsbeginsel bezorgd uit over het feit dat "de Commissie steeds

37 Zie paragraaf 3.1.2.4.

38 COM(2010) 543 final.

39 17e Verslag over De wetgeving verbeteren 2009 (Com(2010) 547 final), met een verwijzing naar het 18e Verslag (COM(2011) 344 final).

vaker tracht voor te schrijven wanneer en hoe de lidstaten naleving door de lokale en regionale overheden moeten afdwingen" en herinnerde het eraan dat "handhaving van de EU-wetgeving een nationale, of eventueel, regionale zaak [zou] moeten zijn".

Minder administratieve formaliteiten voor burgers (R/CdR 148/2011)

In zijn advies over het Groenboek "Minder administratieve formaliteiten voor burgers: De bevordering van het vrije verkeer van openbare documenten en de erkenning van de gevolgen van akten van de burgerlijke stand"⁴⁰, deed het CvDR een aantal aanbevelingen voor mogelijke toekomstige EU-maatregelen op dit gebied, met betrekking tot de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid. De rapporteur, de heer Patrick McGowan (IE/ALDE), kon gebruik maken van materiaal dat door de partners van het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht⁴¹ werd verstrekt. Het CvDR stelde in zijn advies dat "de mogelijke invoering van een Europese dienst van de burgerlijke stand (...) niet van de hand [mag] worden gewezen, tenminste als kan worden aangetoond dat deze oplossing efficiënter is dan de oprichting van een groot aantal nieuwe diensten of de instandhouding van de bestaande diensten in de lidstaten". Het schaarde zich achter de brede doelstelling van de Commissie om de obstakels die een belemmering vormen voor de uitoefening van EU-rechten, m.n. in grensoverschrijdende situaties, in kaart te brengen en weg te nemen en "zou daarom willen voorstellen – met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel - dat de lidstaten op grond van beproefde praktijken richtsnoeren formuleren om zo de grensoverschrijdende uitwisseling van akten van de burgerlijke stand vlotter te doen verlopen".

Een EU-kader voor de nationale strategieën voor integratie van de Roma tot 2020 (R/CdR 247/2011)

De heer Ancisi (IT/EVP), CvDR-rapporteur voor "Een EU-kader voor de nationale strategieën voor integratie van de Roma tot 2020", legde dit dossier voor aan het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht. Een afzonderlijke paragraaf van het advies is gewijd aan de naleving van het subsidiariteitsbeginsel en aan een samenvatting van de belangrijkste bevindingen van de raadpleging. In het advies wordt het volgende benadrukt: "De mededeling van de Commissie beantwoordt aan het subsidiariteitsbeginsel. Gezien het transnationale karakter van de Europese Romagemeenschap en de problemen van sociale uitsluiting waar deze gemeenschap in verschillende delen van Europa tegenaan loopt, kunnen de voorgestelde maatregelen namelijk beter op EU-niveau worden uitgevoerd." De transnationale aard van de problematiek rechtvaardigt de noodzaak van EU-optreden. In dit geval kan optreden van de EU een meerwaarde bieden, omdat dit niveau het best in staat is om de inspanningen te coördineren en een globale strategie op EU-niveau te ontwikkelen.

⁴⁰ COM(2010) 747.

⁴¹ Zie paragraaf 3.1.1.

Gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting (CCCTB) (R/CdR 152/2011)

Het CvdR heeft zijn advies over de "Gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting (CCCTB)" tijdens zijn zitting in december 2011 goedgekeurd; rapporteur was de heer Graas (LU/ALDE). In zijn advies merkt het CvdR op dat sommige nationale parlementen de voorzitters van het Europees Parlement, de Raad en de Commissie met redenen omklede adviezen hadden gestuurd, waarin zij zich bezorgd toonden over de naleving van het subsidiariteitsbeginsel. Bovendien "meent het CvdR dat het voorstel herzien dient te worden, gezien de behoefte die er bestaat aan (a) voldoende kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren die een compleet beeld geven van de impact van het grensoverschrijdende karakter van dit voorstel op subsidiariteit, (b) meer gegevens over alle implicaties van de CCCTB, en (c) een analyse van het effect van het voorstel op lokale en regionale overheden". Subsidiariteitsanalyses berusten in zeer belangrijke mate op – kwalitatieve of kwantitatieve – indicatoren, aangezien de beoordeling van de noodzaak van EU-optreden in veel gevallen gerechtvaardigd en naar behoren onderbouwd dient te worden. Het Comité verzoekt in dit geval om meer informatie en uitvoeriger werkzaamheden in de prelegislatieve fase.

Energie-efficiëntie (R/CdR 188/2011)

Dit advies had betrekking op het voorstel van de Europese Commissie voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad inzake energie-efficiëntie en houdende intrekking van de Richtlijnen 2004/8/EG en 2006/32/EG⁴².

Het Comité wees er in het algemeen op dat bij de toepassing van energie-efficiëntiemaatregelen de bevoegdheden van de verschillende bestuurslagen in aanmerking moeten worden genomen en het subsidiariteitsbeginsel moet worden nageleefd. Meer in het bijzonder verwierp het CvdR de voorgestelde verplichting voor de overheid om jaarlijks 3% van haar gebouwen te renoveren en producten, diensten en gebouwen met hoge energieprestaties te kopen, daarbij benadrukkend dat rekening gehouden dient te worden met het subsidiariteitsbeginsel. De rapporteur, de heer Jean-Louis Joseph (FR/PSE), raadpleegde het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht over de ontwerprichtlijn (zie par. 3.1.2.2).

Conclusies over het subsidiariteitsbeginsel in CvdR-adviezen in 2011

Al constateerde het CvdR geen enkele schending van het subsidiariteitsbeginsel, het verwees in zijn adviezen wel vaker, meer systematisch en met betere argumenten naar dit beginsel. Bovendien weerspiegelen de adviezen de globale aanpak van het CvdR: het houden van toezicht op subsidiariteit in alle stadia van het beleidsvormingsproces. In de adviezen wordt er nl. op gewezen dat het van belang is het subsidiariteitsbeginsel reeds vanaf het stadium van de effectbeoordeling na te leven, en wordt aangegeven dat het CvdR bereid is om de Commissie, het Parlement en de Raad bij te staan bij het ontwikkelen van territoriale effectbeoordelingen.

42

COM(2011) 370.

3.3 Activiteiten en evenementen op het gebied van subsidiariteit

3.3.1 Vijfde Subsidiariteitsconferentie

Op 20 en 21 maart 2011 vond in Bilbao (Spanje) de Vijfde Subsidiariteitsconferentie (*Assises de la Subsidiarité*) plaats. Deze conferentie werd door het parlement en de regering van Baskenland samen met het CvdR georganiseerd en bijgewoond door meer dan 200 deelnemers – CvdR-leden, partners in het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht, andere vertegenwoordigers van lokale en regionale overheden zoals de voorzitters van CALRE en REGLEG, en vertegenwoordigers van EU-instellingen⁴³.

De vergadering werd geopend door de voorzitter en eerste vicevoorzitter van het CvdR. Hierop volgden toespraken van mevrouw Quiroga, voorzitter van het regionaal parlement van Baskenland, en de heer López, president van de regionale regering van Baskenland en lid van het CvdR. De eerste sessie handelde over de interinstitutionele dialoog, met de heer Christensen, directeur Parlementaire en Interinstitutionele Zaken van de Europese Commissie, de heer Rétvári, Hongaars staatssecretaris van Openbaar Bestuur en Justitie en vertegenwoordiger van het drievoorzitterschap van de Raad, en de heer Van den Brande (BE/EVP), voorzitter van de commissie CIVEX van het CvdR.

Vervolgens spitsten de discussies zich toe op specifieke beleidsterreinen. Twee rapporteurs van CvdR-adviezen gingen dieper in op enkele wetgevingsvoorstellen. Mevrouw Mila (IT/PSE) besprak de twee voorstellen voor een richtlijn betreffende de voorwaarden voor toegang en verblijf van onderdanen van derde landen met het oog op seizoensarbeid en in het kader van overplaatsingen binnen een onderneming⁴⁴, en de heer Martikainen (FI/ALDE) gaf uitleg over het CvdR-advies betreffende de richtlijn inzake de verstrekking van levensmiddelen aan de meest behoeftigen in de Unie. Daarna werd gediscussieerd over de praktische tenuitvoerlegging van het subsidiariteitsbeginsel in het kader van *multilevel governance*. Vooraanstaande partners van de werkgroepen voor het actieplan van het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht⁴⁵ presenteerden hun verslagen over sociale innovatie, de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting, de integratie van immigranten in steden, ongelijkheden op gezondheidsgebied en de bestrijding van klimaatverandering in Europese steden en regio's.

Tijdens het tweede deel van de vergadering werd gediscussieerd op basis van een zopas gepubliceerde studie over "De rol van regionale parlementen bij subsidiariteitsbeoordeling binnen het EWS van het

43 Programma en verslag beschikbaar op de SMN-website (<http://portal.cor.europa.eu/subsidiarity/Pages/BilbaoHome.aspx> – laatste raadpleging op 3 januari 2012).

44 Zie ook paragraaf 3.2.2.2.

45 Zie paragraaf 3.1.2.4.

Verdrag van Lissabon"⁴⁶. Deelnemers aan het rondetafelgesprek waren onder meer mevrouw Männle (DE/EVP), mevrouw Quiroga, de heer Solazzi, voorzitter van het regionale parlement van Marche, en mevrouw Boldi, voorzitter van de commissie voor Europees beleid van de Italiaanse senaat.

In hun conclusies⁴⁷ prezen de deelnemers de inspanningen van het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht en bevestigden ze de krijtlijnen voor toekomstige werkzaamheden, met name het introduceren van de rubriek REGPEX op de SMN-website, nauwere samenwerking met CALRE en REGLEG, verdere interinstitutionele samenwerking en het meer systematisch betrekken van lokale en regionale overheden bij de prelegislatieve fase en territoriale effectbeoordelingen.

3.3.2 Thematische subsidiariteitsworkshop tijdens de Open Days 2011 over "De integratie van immigranten op lokaal en regionaal niveau"

Tijdens de thematische subsidiariteitsworkshops werd de discussie over subsidiariteit toegespitst op praktische beleidskwesties in specifieke sectoren, met name beleidsterreinen waar voornamelijk op lokaal, regionaal of nationaal niveau beslissingen worden genomen. Dit jaar handelde de thematische subsidiariteitsworkshop over de integratie van immigranten op lokaal en regionaal niveau. De workshop werd georganiseerd in samenwerking met de commissie CIVEX van het CvdR tijdens de Open Days op 12 oktober 2011. Aan het evenement namen zo'n 130 vertegenwoordigers van lokale en regionale overheden en hun verenigingen, van ngo's en van de Europese instellingen deel. Het panel werd voorgezeten door de coördinator van het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht, de heer Siso, eerste vicevoorzitter van het CvdR, en bestond verder uit de heer Iacolino (IT/EVP), lid van het Europees Parlement, de heer Manservisi, directeur-generaal van DG Binnenlandse Zaken van de Europese Commissie, en vertegenwoordigers van lokale en regionale overheden, met name de heer Kalogeropoulos, CvdR-rapporteur voor de mededeling over een hernieuwde "Europese agenda voor de integratie van onderdanen van derde landen "⁴⁸.

Deze specifieke thematische subsidiariteitsworkshop was gewijd aan de ervaringen van steden en regio's die deelnamen aan de raadpleging die door het CvdR in februari-maart van dit jaar⁴⁹ werd gehouden ter voorbereiding van de tweede Europese agenda voor de integratie van onderdanen uit derde landen. Daarnaast werd aandacht besteed aan de werkzaamheden van een van de werkgroepen

⁴⁶ De studie werd uitgevoerd door het Europees Instituut voor Bestuurskunde (EIB) in opdracht van het CvdR en kan worden geraadpleegd op de website van het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht via http://portal.cor.europa.eu/subsidiarity/SiteCollectionDocuments/Full%20Regional_parliaments_FINAL.pdf.

⁴⁷ Programma en verslag beschikbaar op de SMN-website (<http://portal.cor.europa.eu/subsidiarity/Pages/BilbaoHome.aspx> – laatste raadpleging op 3 januari 2011).

⁴⁸ COM(2011) 455.

⁴⁹ Zie paragraaf 3.1.3.

voor het actieplan van het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht⁵⁰. De workshop was een gelegenheid om te demonstreren hoe het CvDR subsidiariteitstoezicht in de voorbereidende fasen van de EU-beleidsvorming invult en om samenwerkingsvormen te identificeren na de recente publicatie van de mededeling van de Europese Commissie over de Tweede Europese agenda voor de integratie van onderdanen uit derde landen.

De deelnemers waren erg gecharmeerd van het idee om voorbeelden van integratiebeleid op lokaal en regionaal niveau te verzamelen, goede praktijken in een databank op te nemen en een netwerk van lokale en regionale overheden voor de integratie van migranten op te richten. In 2012 zal de eenheid Subsidiariteit samenwerken met de commissie CIVEX om informatie in te zamelen en een databank te ontwikkelen van beste praktijken over de integratie van immigranten op lokaal en regionaal niveau aan de hand van bestaande netwerken en praktijkervaring. Dit initiatief zal ook concrete invulling geven aan het "strategische partnerschap" dat de Commissie wil aangaan met het CvDR en verenigingen van lokale en regionale overheden⁵¹.

3.3.3 Website en nieuwsbrief van het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht

In 2011 werd de SMN-website verder ontwikkeld. Dit is nog steeds het belangrijkste werkinstrument van het netwerk aangezien de activiteiten voornamelijk verlopen via elektronische communicatie en het internet (raadplegingen, publicatie en uitwisseling van documenten), met name in de werkgroepen voor het actieplan.

Zoals vorig jaar werd aangekondigd, zijn de profielen van de partners nu zichtbaar gemaakt en voorzien van links naar hun eigen websites. De rubriek voor regio's met wetgevingsbevoegdheden (REGPEX⁵²) is nog in ontwikkeling, maar eind 2011 werd wel een eerste "testbestand" over de herziening van de EU-wetgeving inzake overheidsopdrachten voorbereid. Op de SMN-website werd een beknopt overzicht geplaatst van de impact die de twee voorstellen voor richtlijnen ter hervorming van het systeem van overheidsopdrachten in de EU⁵³ zou kunnen hebben op lokale en regionale overheden en met betrekking tot het subsidiariteitsbeginsel. Dit overzicht konden de regionale parlementen in het kader van het EWS raadplegen voor hun eigen subsidiariteitsbeoordeling van de ontwerprichtlijnen. Ten tijde van het opstellen van dit overzicht moesten eventuele regionale subsidiariteitsbeoordelingen nog geüpload en gedeeld worden tussen de partners van het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht en zou een link worden gecreëerd naar IPEX, de databank die nationale

50 Zie paragraaf 3.1.2.4.

51 Zie COM(2011) 455 final, op. cit. voetnoot 24 en CvDR-advies CdR 199/2011.

52 Zie deel 4 van dit verslag.

53 Voorstellen voor richtlijnen [COM\(2011\) 895](#) en [COM\(2011\) 896](#) ter vervanging van [Richtlijn 2004/17/EG](#) en [Richtlijn 2004/18/EG](#), alsook een voorstel voor een richtlijn betreffende de gunning van concessieopdrachten [COM\(2011\) 897](#).

parlementen gebruiken om informatie over EU-documenten uit te wisselen. Het voltooiën van REGPEX is een van de hoofddoelstellingen voor 2012.

In aanvulling op de SMN-website verscheen in oktober 2011 voor het eerst ook een subsidiariteitsnieuwsbrief in elektronische en papieren vorm. Deze nieuwsbrief bevat informatie over de activiteiten van het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht in 2011, de belangrijkste evenementen en toekomstige projecten, maar ook over de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van subsidiariteit binnen de EU-instellingen en zal twee keer per jaar verschijnen.

4. REGIONALE PARLEMENTEN EN SUBSIDIARITEITSTOEZICHT

Het EWS is een van de belangrijke vernieuwingen die door het Verdrag van Lissabon zijn ingevoerd. In dit kader kunnen nationale parlementen binnen een termijn van acht weken aan de voorzitters van het Europees Parlement, de Europese Commissie en de Raad door middel van een gemotiveerd advies uiteenzetten waarom een ontwerp van wetgevingshandeling volgens hen niet strookt met het subsidiariteitsbeginsel⁵⁴. Hierop kan op twee manieren worden gereageerd.

Indien gemotiveerde adviezen ten minste een derde vertegenwoordigen van alle stemmen die aan de nationale parlementen zijn toegedeeld, of een vierde indien het een ontwerp van wetgevingshandeling betreft dat verband houdt met de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht ("gele kaart"), moet het ontwerp opnieuw in overweging worden genomen. Op grond van deze heroverweging kan de Commissie⁵⁵ besluiten het ontwerp te handhaven, te wijzigen of in te trekken.

Voorts moet, in het kader van de gewone wetgevingsprocedure, wanneer een gewone meerderheid van nationale parlementen stelt dat het ontwerp niet strookt met het subsidiariteitsbeginsel ("oranje kaart"), het voorstel opnieuw in overweging worden genomen, en kan de Commissie besluiten het voorstel te handhaven, te wijzigen of in te trekken. Indien de Commissie besluit het voorstel te handhaven, moet zij verantwoorden waarom het volgens haar strookt met het subsidiariteitsbeginsel en wordt de zaak voorgelegd aan het Europees Parlement en de Raad. Alvorens de eerste lezing af te sluiten beoordelen zij of het voorstel strookt met het subsidiariteitsbeginsel. Indien zij van oordeel zijn dat het subsidiariteitsbeginsel met voeten is getreden, kunnen zij het verwerpen (met een meerderheid van 55 % van de leden van de Raad of een meerderheid van de uitgebrachte stemmen in het Europees Parlement). In voorkomend geval wordt het voorstel niet verder in beschouwing genomen.⁵⁶

In Protocol nr. 2 is ook bepaald dat regionale parlementen hierbij betrokken kunnen worden: *"Ieder nationaal parlement of iedere kamer van een nationaal parlement raadpleegt, in voorkomend geval, de regionale parlementen met wetgevingsbevoegdheid."*⁵⁷

In dit verband en in het licht van de rol die het CvDR zelf inzake subsidiariteitstoezicht speelt, verleent het Comité steun aan de regionale parlementen zodat ze hun nieuwe verantwoordelijkheden in het kader van het EWS kunnen vervullen.

In 2010 gaf het CvDR de aanzet tot een studie over "De rol van regionale parlementen in de subsidiariteitsbeoordeling binnen het EWS van het Verdrag van Lissabon"⁵⁸.

54 Artikel 6 van Protocol nr. 2.

55 Of in voorkomend geval de groep lidstaten, het Europees Parlement, het Hof van Justitie, de Europese Centrale Bank of de Europese Investeringsbank als zij het wetgevingsvoorstel hebben opgesteld, art. 7, lid 2 van Protocol nr. 2.

56 Artikel 7, lid 3(a) van Protocol nr. 2.

57 Artikel 6 van Protocol nr. 2.

58 Zie voetnoot 46.

Deze studie van het Europees Instituut voor Bestuurskunde (EIB) over de acht lidstaten die regio's met wetgevingsbevoegdheid hebben⁵⁹, had tot doel achtergrondinformatie te verstrekken aan de partners in het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht en aan alle andere regionale parlementen met wetgevingsbevoegdheid over hun mogelijke rol in het nieuwe EWS.

Uit deze studie kwamen hoofdzakelijk de volgende behoeften van regionale parlementen naar voren:

- coördinatie van subsidiariteitstoezicht op regionaal niveau;
- tijdige informatieoverdracht voor een tijdige bijdrage;
- een beter begrip van de tenuitvoerlegging van het EWS in de lidstaten.

In 2012 zal het CvdR een nieuwe studie publiceren om de informatie van het eerdere onderzoek te actualiseren en te vervolledigen. Voorts zal in deze studie worden gepeild naar de betrokkenheid van regionale adviesorganen en relevante lokale en regionale stakeholders in het EWS in de 19 lidstaten zonder regio's met wetgevingsbevoegdheid.

In 2011 werd ook de samenwerking tussen het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht, de regionale parlementen en CALRE versterkt. De voorzitter van CALRE, de heer Pagano, nam op 21 maart 2011 deel aan de Subsidiariteitsconferentie in Bilbao en mevrouw Bresso woonde in juli de CALRE-workshop in Pescara bij. Naar aanleiding hiervan werd door beide voorzitters een intentieverklaring ondertekend waarin de secretarissen-generaal van het CvdR en van CALRE worden uitgenodigd een bijlage bij hun gemeenschappelijk actieplan te ondertekenen. In deze in december 2011 ondertekende bijlage wordt een nauwere samenwerking tussen het CvdR en CALRE inzake subsidiariteitstoezicht beoogd, met name via het gebruik van REGPEX, een databank/informatiecentrum voor regionale parlementen. Het gebruik van dit nieuwe instrument werd uitvoerig aangeprezen door de heer Pagano en ondersteund door de Verklaring van L'Aquila, die unaniem werd goedgekeurd tijdens de plenaire vergadering van CALRE op 25 en 26 november 2011.

Momenteel bevindt REGPEX zich in een ontwikkelingsfase. Het zal een subrubriek vormen van de SMN-website en toegankelijk zijn voor het grote publiek, maar alleen regionale parlementen zullen documenten kunnen uploaden.

REGPEX beantwoordt aan de doelstelling om toegang te verlenen tot:

- een volledig overzicht van EU-initiatieven vanaf 2011;
- subsidiariteitsbeoordelingen door regionale parlementen in de EU;
- subsidiariteitsbeoordelingen verleend door de secretariaten van CvdR-commissies;
- een link naar voor het EWS relevante websites (IPEX; de internetpagina van de Commissie gewijd aan gemotiveerde adviezen van nationale parlementen; het effectbeoordelingscomité van de Commissie; Eur-Lex; OEIL en de internetpagina van het Europees Parlement gewijd aan

⁵⁹

België, Duitsland, Finland, Italië, Oostenrijk, Portugal, Spanje en het Verenigd Koninkrijk.

nationale parlementen; het openbaar register van de Raad; de COSAC; de jurisprudentiedatabank van het HvJ-EU; CALRE en REGLEG);

- een forum uitsluitend toegankelijk voor regionale parlementen voor de *realtime*-uitwisseling van opmerkingen binnen de EWS-deadlines;
- beschrijvingen van institutionele regelingen tussen nationale en regionale parlementen.

Voor de ontwikkeling van REGPEX werd in december 2011 een eerste "testbestand" over de modernisering van EU-wetgeving voor overheidsopdrachten samengesteld en beschikbaar gesteld aan regionale parlementen en partners in het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht in het algemeen⁶⁰. Het bevatte onder meer achtergronddocumenten voor de publicatie van de nieuwe voorstellen voor richtlijnen⁶¹, die vervolgens werden aangevuld met onder meer effectbeoordelingen en links naar de standpunten van nationale parlementen via IPEX. De achterliggende gedachte is om regionale parlementen rechtstreeks toegang te verlenen tot relevante documenten voor de EWS-subsidiariteitsbeoordelingen.

⁶⁰ Te raadplegen op <http://portal.cor.europa.eu/subsidiarity/Pages/RevisionofEUprocurementlegislation.aspx> (laatst geraadpleegd op 13 februari 2012). Zie ook paragraaf 3.3.3.

⁶¹ Op. cit. voetnoot 53.

5. TOEPASSING VAN EN TOEZICHT OP HET SUBSIDIARITEITSBEGINSEL DOOR ANDERE INSTELLINGEN⁶²

5.1 De Europese Commissie⁶³

Interpretatie van het subsidiariteitsbeginsel

De volledige toepassing van de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid is een van de beleidsprioriteiten van de Europese Commissie. De Commissie volgt de algemene beginselen die zijn vastgesteld in het VEU en Protocol nr. 2.

De EC hanteert de noodzaak en de meerwaarde van EU-optreden als criteria bij het opstellen van haar beleid. Een voorstel van de Commissie is in overeenstemming met het subsidiariteitsbeginsel wanneer EU-maatregelen noodzakelijk zijn en meerwaarde bieden.

Volgens de Commissie is het noodzakelijk dat Europese voorstellen worden beoordeeld binnen de specifieke context van de desbetreffende instrumenten. Er kunnen dan ook alleen maar zeer algemene operationele criteria worden vastgelegd. Daarom wordt volgens de Commissie in het protocol betreffende subsidiariteit en evenredigheid, dat in het kader van het Verdrag van Lissabon is herzien, veeleer de nadruk gelegd op procedurele garanties dan op analytische criteria. Bovendien moet de wetgever een motivering met betrekking tot het subsidiariteitsbeginsel geven als een wijziging van invloed is op de reikwijdte van de EU-maatregel. Dienovereenkomstig moeten de voornoemde procedurele garanties er dan ook voor zorgen dat het subsidiariteitsbeginsel wordt nageleefd.

Bij de beoordeling of een doelstelling in voldoende mate kan worden gerealiseerd door de lidstaten neemt de Commissie ook maatregelen op regionaal en lokaal niveau in overweging. Zo krijgen lokale en regionale overheden de kans om via breed overleg met stakeholders, wat inmiddels gevestigde praktijk is geworden, hun mening te uiten over subsidiariteit en andere vraagstukken.

Bovendien wordt in de herziene richtsnoeren voor effectbeoordelingen de nadruk gelegd op het analyseren van de regionale en lokale aspecten in effectbeoordelingen indien het voorgenomen initiatief verschillende regionale en lokale aspecten omvat. Potentiële lasten voor regionale of lokale autoriteiten worden eveneens in aanmerking genomen. De Commissie heeft in dat verband haar analyse en beschikbaarheid van gegevens verbeterd, met name dankzij de medewerking van het Comité van de Regio's via zijn Netwerk voor toezicht op de naleving van het subsidiariteitsbeginsel (SMN) alsmede raadplegingen door de Commissie in het kader van effectbeoordelingen.

62 Dit deel van het verslag is in ruime mate gebaseerd op de informatie en de gegevens die zijn verzameld voor het Comité van de Regio's door het Europees Instituut voor bestuurskunde (EIPA, Barcelona) in het kader van de raamovereenkomst CDR/ETU/106/2009 "Constitutionele aangelegenheden en Europese governance". De betrokken instellingen werd gevraagd een vragenlijst in te vullen.

63 De desbetreffende vragenlijst werd ingevuld door het secretariaat-generaal van de Commissie.

Beschrijving van de ingestelde structuren en procedures

Het Verdrag van Lissabon, dat voorziet in een systeem voor vroegtijdige waarschuwing, heeft niet aan de inhoud van het subsidiariteitsbeginsel geraakt, maar heeft het toepassingsgebied ervan uitgebreid. De Commissie heeft dan ook kunnen voortbouwen op de reeds bestaande procedures. Conform de interinstitutionele overeenkomst van 1993⁶⁴ geeft de Commissie in de toelichtingen bij en de overwegingen van haar wetgevingsvoorstellen systematisch een motivering met betrekking tot het subsidiariteits- en het evenredigheidsbeginsel. Bovendien is subsidiariteit een centrale bouwsteen in de aanpak van de Commissie voor slimme regelgeving, die sinds 2002 hoog op de agenda staat. Sinds de herziening van de richtsnoeren voor effectbeoordelingen is meer houvast ontstaan, omdat er nu gestructureerde vragen voorhanden zijn die gebaseerd zijn op de werkzaamheden van het Comité van de Regio's.

Wat de tenuitvoerlegging van het systeem voor vroegtijdige waarschuwing betreft heeft de Commissie al in 2006 formele procedures vastgesteld voor de uitvoering van het "Barroso-initiatief". Dit initiatief houdt in dat de Commissie haar nieuwe voorstellen en raadplegingsdocumenten naar de nationale parlementen stuurt, die daarop kunnen reageren⁶⁵. De Commissie reageert vervolgens op hun adviezen en opmerkingen.

Er dient evenwel te worden gewezen op het verschil tussen dit informele mechanisme en het systeem voor vroegtijdige waarschuwing, de officiële bij het Verdrag ingestelde procedure volgens welke de nationale parlementen het recht hebben hun met redenen omklede adviezen inzake subsidiariteit naar de Commissie te sturen. Het Barroso-initiatief maakt daarentegen een meer informele uitwisseling van standpunten tussen de nationale parlementen en de Commissie mogelijk, die niet noodzakelijk is toegespitst op subsidiariteit.

Interinstitutionele samenwerking

De Europese Commissie waardeert de door het Comité van de Regio's geboden ondersteuning en expertise met het oog op een betere analyse van regionale aspecten in haar effectbeoordelingen. Zij moedigt haar diensten aan het Comité van de Regio's en de netwerken daarvan te raadplegen wanneer een initiatief mogelijk een aanzienlijke regionale impact heeft.

De netwerken van het Comité van de Regio's zijn al driemaal geraadpleegd (de effectbeoordeling voor de mededeling over het verkleinen van de ongelijkheid op gezondheidsgebied in de EU, de effectbeoordeling voor de herziening van de drinkwaterrichtlijn en de effectbeoordeling voor de EU-strategie voor het behoud van de biodiversiteit) en de Europese Commissie vond de uitkomst daarvan nuttig.

De Europese Commissie is van mening dat het SMN van het Comité van de Regio's en het Europa 2020 Monitoring Platform een goed toegangspunt voor de regionale en lokale autoriteiten vormen. Met behulp van deze netwerken kan de Europese Commissie de regionale en territoriale aspecten in

64 PB C 329 van 6.12.1993, blz.132.

65 Mededeling van de Commissie aan de Europese Raad - Een agenda voor de burger - Concrete resultaten voor Europa, 10.5.2006, COM(2006) 211 definitief.

effectbeoordelingen beter analyseren. Zij kunnen de Europese Commissie ook helpen de subsidiariteit en de evenredigheid beter te beoordelen.

In verband met de administratieve lasten en kosten, die de kwantitatieve en kwalitatieve elementen leveren aan de hand waarvan kan worden nagegaan in hoeverre het subsidiariteitsbeginsel en het evenredigheidsbeginsel in acht worden genomen in de EU-voorstellen, dient te worden opgemerkt dat de heer Karl-Heinz Lambertz (BE/PSE) als waarnemer namens het CvDR zitting heeft in de *High Level Group of Independent Stakeholders on Administrative Burdens*, die door de Commissie is opgericht.

Op het ogenblik waarop dit document wordt opgesteld, legden de Europese Commissie en het Comité van de Regio's de laatste hand aan een nieuwe samenwerkingsovereenkomst, die op 16 februari 2012⁶⁶ zal worden ondertekend. Deze overeenkomst zal de samenwerking en coördinatie verbeteren, in het bijzonder wat territoriale effectbeoordelingen en toezicht op het subsidiariteitsbeginsel betreft.

5.2 Het Europees Parlement⁶⁷

Interpretatie van het subsidiariteitsbeginsel

Het Europees Parlement (EP) volgt de algemene aanwijzingen voor de toepassing van het subsidiariteits- en het evenredigheidsbeginsel als vastgelegd in Protocol nr. 2 bij het VWEU. Het EP wil ervoor zorgen dat de bepalingen inzake subsidiariteit met de nationale parlementen effectief worden toegepast en de rechten die de Verdragen aan de nationale parlementen verlenen ten volle eerbiedigen. Bij de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel hanteert het EP de criteria die zijn vastgesteld in artikel 5 VEU en die nader zijn uitgewerkt in Protocol nr. 2.

Bovendien ziet het EP subsidiariteit als het beginsel dat ten grondslag ligt aan het optreden van de EU-instellingen en dat ervoor zorgt dat het beleid een meerwaarde heeft. Het EP hecht dan ook veel belang aan het feit dat de Europese Commissie haar voorstellen dient te motiveren.

Beschrijving van de ingestelde structuren en procedures

Het EP heeft zijn Reglement op 25 november 2009 gewijzigd om ervoor te zorgen dat het zijn verantwoordelijkheden kan nakomen. De wijzigingen, die op 1 december 2009 van kracht zijn geworden, vergemakkelijken de inachtneming van de nieuwe bevoegdheden van de nationale parlementen met betrekking tot het subsidiariteitsbeginsel.

Daarbij heeft het EP besloten praktische regelingen uit te werken voor de ontvangst en doorgifte van documenten tussen het EP en de nationale parlementen, met name voor gemotiveerde adviezen⁶⁸.

Bovendien heeft het EP een gemeenschappelijke en samenhangende aanpak vastgesteld⁶⁹, die ervoor zorgt dat alle "met redenen omklede adviezen" en bijdragen op gepaste wijze door de commissies

⁶⁶ Protocol inzake samenwerking tussen de Europese Commissie en het Comité van de Regio's.

⁶⁷ Zie voetnoot 62. De betrokken vragenlijst werd ingevuld door het Directoraat betrekkingen met de nationale parlementen.

⁶⁸ De Commissie juridische zaken (JURI) heeft "gemotiveerde adviezen" omschreven als documenten waarin erop wordt gewezen dat een ontwerp van een wetgevingsverhandeling niet in overeenstemming is met het subsidiariteitsbeginsel en aan het EP zijn overgelegd binnen de in artikel 6 van Protocol nr. 2 bij het Verdrag van Lissabon bedoelde termijn van acht weken. Alle andere bijdragen die niet aan deze voorwaarden voldoen, worden beschouwd als "bijdragen".

worden behandeld. De Afdeling ingekomen stukken en verwijzing officiële documenten van het DG Presidium is verantwoordelijk voor de toewijzing van de met redenen omklede adviezen aan de bevoegde commissie (de Commissie juridische zaken (JURI)) en de medeverantwoordelijke commissies.

Een praktische regeling die werd opgezet is de vertaling van de gemotiveerde adviezen in alle officiële talen – met uitzondering van Iers en Maltees – en de verspreiding ervan onder alle commissieleden door ze op te nemen in het dossier van de commissievergaderingen en ze op de webpagina van de commissie onder de rubriek "vergaderdossiers" te plaatsen. Bovendien moet in ontwerpwetgevingsresoluties verwezen worden naar alle gemotiveerde adviezen die ter zake zijn ingediend.

Ten slotte heeft het Europees Parlement informele samenwerkingskanalen met de nationale parlementen tot stand gebracht, met name de "vergaderingen van maandagochtend", in het kader waarvan nationale vertegenwoordigers bijeenkomen in het Europees Parlement. Deze vergaderingen zijn aangemerkt als de "*most positive cooperation experienced*"⁷⁰ (meest positieve samenwerking) en biedt nationale parlementsleden de mogelijkheid in een vroeg stadium informatie uit te wisselen⁷¹.

De controle op de naleving van het subsidiariteitsbeginsel wordt uitgevoerd door de commissies die belast zijn met een specifiek dossier en de Commissie juridische zaken (JURI)⁷², zoals eerder al werd vermeld. Bijdragen worden doorverwezen naar de Afdeling wetgevingsdialog van het Directoraat betrekkingen met de nationale parlementen. Op grond van artikel 130, lid 4, van het Reglement worden de bijdragen vervolgens uitsluitend naar de voor het ontwerp van wetgevingshandeling bevoegde commissie(s) doorverwezen.

Er is ook een procedure voorzien voor gevallen waarin specifieke drempels worden bereikt. Indien de gemotiveerde adviezen waarin wordt gesteld dat een wetgevingsvoorstel niet met het subsidiariteitsbeginsel strookt ten minste één derde vertegenwoordigen van alle stemmen die aan de nationale parlementen zijn toegedeeld, of één vierde indien het een voorstel betreft dat is ingediend op grond van artikel 76 VWEU, neemt het Parlement geen besluit alvorens de indiener van het voorstel te kennen heeft gegeven hoe hij/zij verder te werk wil gaan. Indien dergelijke adviezen een eenvoudige meerderheid vertegenwoordigen, kan de voor dat specifieke wetgevingsvoorstel bevoegde commissie het Parlement aanbevelen het voorstel op grond van schending van het subsidiariteitsbeginsel te verwerpen na kennis te hebben genomen van het advies van de Commissie juridische zaken. De leidende commissie kan ook een andere aanbeveling aan het Parlement voorleggen, eventueel met suggesties voor wijzigingen in verband met de naleving van het subsidiariteitsbeginsel. Dergelijke aanbevelingen dienen als bijlage bij het advies van de Commissie juridische zaken te worden gevoegd. De aanbevelingen worden ter bespreking en stemming aan de plenaire vergadering van het Parlement voorgelegd. Indien een aanbeveling tot verwerping van het

69 Aangenomen door de Conferentie van commissievoorzitters van het EP tijdens de vergadering van 14 december 2010.

70 Matarazzo, R. (2011), 'National Parliaments after the Lisbon Treaty: A New Power Player or Mr. No in the EU Decision Making?', *Democracy in the EU after the Lisbon Treaty*, Istituto Affari Internazionali, Edizioni Nuova Cultura, Roma, blz. 59.

71 Kaczyński, P. M. (2011), 'Paper tigers or sleeping beauties? National Parliaments in the post-Lisbon European Political System', Bijzonder verslag van het CEPS, het Centrum voor Europese Beleidsstudies, 1.2.2011.

72 Europees Parlement, Deel XVI van bijlage 7 bij het Reglement van het Europees Parlement, 2011.

voorstel bij meerderheid van de uitgebrachte stemmen wordt aangenomen, verklaart de voorzitter de procedure voor gesloten. Indien het Parlement het voorstel niet verwerpt, gaat de procedure echter voort, met inaanmerkingneming van de eventueel door het Parlement aangenomen aanbevelingen⁷³.

Volgens de door het EP meegedeelde resultaten⁷⁴ zijn in 2011 in totaal 156 ontwerpen van wetgevingshandelingen voor onderzoek naar de nationale parlementen gezonden overeenkomstig Protocol nr. 2 bij het Verdrag van Lissabon. 155 van deze ontwerpen van wetgevingshandelingen waren voorstellen van de Commissie. Het overige ontwerp was een initiatief van de Raad. In antwoord op deze ontwerpen heeft het Europees Parlement in totaal 328 reacties van de nationale parlementen ontvangen, waarvan 68 gemotiveerde adviezen en 260 bijdragen.

Interinstitutionele samenwerking

Het EP stelt geregeld verslagen op over de jaarverslagen van de Europese Commissie over subsidiariteit⁷⁵. Het meest recente verslag werd aangenomen op 28 juni 2011⁷⁶.

Het Parlement schenkt in het kader van zijn samenwerking met het Comité van de Regio's volledige aandacht aan de adviezen en verslagen van dit raadgevende orgaan. Bovendien werkt het EP met de Europese Commissie samen op het gebied van subsidiariteit en betrekkingen met de nationale parlementen binnen het in de herziene kaderovereenkomst over de betrekkingen tussen het EP en de Europese Commissie geschetste kader. Overeenkomstig de bepalingen van genoemde overeenkomst omvat de samenwerking tussen de twee EU-instellingen regelingen voor de vertaling, indien nodig, van de door de nationale parlementen ingediende met redenen omklede adviezen⁷⁷. Bovendien heeft het EP verklaard te zullen blijven samenwerken met de andere EU-instellingen met het oog op een betere uitwisseling van goede praktijken voor de verwerking van de met redenen omklede adviezen.

5.3 De Raad van de EU⁷⁸

Interpretatie van het subsidiariteitsbeginsel

Hoewel de Raad gebonden is door de in de Verdragen vastgestelde wettelijke definitie, ziet deze het subsidiariteitsbeginsel in wezen als een politiek en subjectief beginsel. Het criterium dat de Raad bij

73 Europees Parlement, Reglement van het Europees Parlement, artikel 38 bis: Verificatie van de eerbiediging van het beginsel van subsidiariteit, 2011. Bron:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+RULES-EP+20110323+RULE-038-1+DOC+XML+V0//EN&language=NL&navigationBar=YES>.

74 Resultaten op 10 februari 2012 door het Europees Parlement bekendgemaakt (Afdeling wetgevingsdialoog). Aangezien de overeenstemming van een aantal voorstellen van in 2011 door de EC ingediende voorstellen met het subsidiariteitsbeginsel uiterlijk in maart moet worden getoetst, zullen de geconsolideerde gegevens in april beschikbaar zijn.

75 In het kader van de tenuitvoerlegging van het actieplan voor een betere regelgeving publiceert de EC jaarlijks verslagen over vraagstukken in verband met het subsidiariteits- en het evenredigheidsbeginsel.

76 Europees Parlement, Verslag over betere regelgeving, subsidiariteit en proportionaliteit en slimme regelgeving (2011/2029(INI)), opgesteld door de Commissie juridische zaken, rapporteur: Sajjad Karim, 28.6.2011. Bron: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A7-2011-0251+0+DOC+PDF+V0//NL>.

77 Herziene kaderovereenkomst over de betrekkingen tussen het Europees Parlement en de Europese Commissie, oktober 2010, punt 18. Bron: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2010-0279&language=NL#title3>.

78 Zie voetnoot 62. De betrokken vragenlijst werd ingevuld door de juridische dienst van de Raad.

de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel hanteert, berust op een politieke beoordeling binnen een zekere beoordelingsmarge, in overeenstemming met de beleidsverantwoordelijkheden die de respectieve rechtsgrondslag toedeelt. Met deze beoordeling wordt nagegaan of de doelstellingen van de voorgenomen maatregelen in voldoende mate kunnen worden verwezenlijkt door de lidstaten.

De Raad laat zich niet in met de subnationale dimensie van subsidiariteit. Het is de taak van iedere lidstaat, en niet die van de Raad, om na te gaan of doelstellingen van de voorgenomen maatregelen beter kunnen worden gerealiseerd op nationaal dan wel op subnationaal niveau.

Beschrijving van de ingestelde structuren en procedures

Op 1 december 2009 heeft de Raad zijn Reglement gewijzigd om de veranderingen als gevolg van het Verdrag van Lissabon erin op te nemen. Dankzij nieuwe bepalingen en kleine interne aanpassingen kunnen voortaan ontwerpen van wetgevingsvoorstellen die door de lidstaten of de EU-instellingen zijn ingediend aan de nationale parlementen worden doorgegeven en kunnen met redenen omklede adviezen van de nationale parlementen worden ontvangen en verspreid.

In het algemeen neemt de Raad het subsidiariteitsbeginsel in overweging bij de bespreking van ontwerpen van Europese wetgevingshandelingen, net zoals alle andere beginselen die aan de wetgeving van de EU ten grondslag liggen. In zijn antwoorden op de vragenlijst heeft hij benadrukt dat hij altijd zoveel mogelijk rekening houdt met alle aspecten van de effectbeoordelingen van de Commissie, inclusief die inzake subsidiariteit. De Raad wijst erop dat effectbeoordelingen moeten worden uitgevoerd door de instelling die een voorstel indient. Bijgevolg verricht hij zelf geen effectbeoordelingen, al doen sommige lidstaten dat wel.

Logischerwijs heeft de Raad, overeenkomstig Protocol nr. 2, waarin is bepaald dat regionale parlementen in het kader van het systeem voor vroegtijdige waarschuwing slechts door de nationale parlementen mogen worden geraadpleegd indien deze laatste dat gepast achten, geen gemotiveerde adviezen van regionale parlementen ontvangen, maar uitsluitend van nationale parlementen.

Ten slotte kan uit de antwoorden op de vragen van het onderzoek worden geconcludeerd dat de Raad van mening is dat de bestaande mechanismen volstaan om de volledige naleving van het subsidiariteitsbeginsel in het wetgevingsproces te garanderen.

Interinstitutionele samenwerking

Wat interinstitutionele betrekkingen betreft, dient te worden opgemerkt dat de Raad betrokken is bij de dialoog met de lokale en regionale autoriteiten over subsidiariteit door zijn deelname aan de subsidiariteitsconferentie die het Comité van de Regio's in maart 2011 heeft georganiseerd (zie punt 3.3).

5.4 Het Hof van Justitie⁷⁹

Interpretatie van het subsidiariteitsbeginsel

De griffie van het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft erop gewezen dat het Hof zijn standpunt duidelijk heeft gemaakt in zijn rechterlijke beslissingen en dat het niet de gewoonte heeft

79 Zie voetnoot 62. De betrokken vragenlijst werd ingevuld door de griffie van het Hof van Justitie van de Europese Unie.

zijn eigen jurisprudentie te analyseren of te becommentariëren. De onderstaande opmerkingen zijn dan ook gebaseerd op wetenschappelijke literatuur en een door het Comité van de Regio's uitgevoerde analyse van de jurisprudentie.

Het Hof van Justitie van de Europese Unie waakt over de wettigheid van EU-handelingen met betrekking tot het subsidiariteitsbeginsel sinds het Verdrag van Maastricht in november 1993 in werking is getreden. Uit de relevante jurisprudentie sinds dat jaar blijkt dat op deze gronden slechts een gering aantal beroepen bij het Hof is ingesteld. Het beginsel werd steeds ingeroepen in aanvulling op andere gronden en wordt vaak verward met het evenredigheidsbeginsel. Bovendien gaat de toetsing aan het subsidiariteitsbeginsel vaak op in de toetsing aan de rechtsgrondslag⁸⁰.

Een van de redenen die werd gegeven voor het betrekkelijk geringe aantal zaken was dat enkel de lidstaten een beroepsprocedure bij het Hof kunnen inleiden op grond van het subsidiariteitsbeginsel. De inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon heeft nieuwe mogelijkheden geboden. Overeenkomstig artikel 8 van Protocol nr. 2 is het Hof bevoegd voor beroepen die worden ingesteld door het Comité van de Regio's en de nationale parlementen (door hun respectieve regeringen) op grond van een schending van het subsidiariteitsbeginsel door een Europese wetgevingshandeling. Het is weliswaar te vroeg om definitieve kwantitatieve conclusies te trekken, maar het aantal zaken zal wellicht niet meer dramatisch stijgen.

Een aspect dat wel nog kan veranderen, houdt verband met de formele toetsing aan het subsidiariteitsbeginsel. Tot nu toe neemt het Hof van Justitie in zijn jurisprudentie het effectbeoordelingsverslag in aanmerking bij de beoordeling van de naleving van het subsidiariteitsbeginsel⁸¹. Het effectbeoordelingsverslag lijkt dan ook een sleuteldocument om te beoordelen of de noodzaak van EU-optreden voldoende onderbouwd is en of de noodzaak wel bestaat. Het is echter interessant te melden dat Protocol nr. 2 betreffende de toepassing van de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid bij het Verdrag van Lissabon in vergelijking met het Protocol bij het Verdrag van Amsterdam⁸² een veel uitvoeriger motivering van ontwerpen van wetgevingshandelingen eist wat subsidiariteit betreft. Volgens artikel 5 bevat "ieder ontwerp van wetgevingshandeling [...] een subsidiariteits- en evenredigheidsmemorandum, met een uitgebreide toelichting van de elementen op basis waarvan de naleving van de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid kan worden beoordeeld." Deze vereiste is met name van belang voor het Comité van de Regio's, aangezien dit memorandum "elementen [moet] bevatten waarmee de financiële gevolgen van het ontwerp kunnen worden beoordeeld, alsook — in het geval van een richtlijn — het effect ervan op de door de lidstaten vast te stellen regelgeving, inclusief — waar toepasselijk — de regionale regelgeving".

Deze motiveringsverplichting met betrekking tot de subsidiariteit is interessant in het licht van het systeem voor vroegtijdige waarschuwing: in tegenstelling tot de verplichte memoranda van het ontwerp van de wetgevingshandelingen zijn de effectbeoordelingsverslagen enkel in het Engels beschikbaar. De nationale parlementen, en mogelijk ook de regionale parlementen, zijn niet per se in

80 Ibid.

81 Arrest van het Hof van 8 juni 2010, zaak C-58/08 Vodafone Ltd. tegen Secretary of State for Business.

82 Nr. 30 betreffende de toepassing van het subsidiariteits- en het evenredigheidsbeginsel.

staat om binnen de termijn van acht weken van het systeem voor vroegtijdige waarschuwing deze Engelse verslagen te lezen en te analyseren noch deze in hun gemotiveerde adviezen in aanmerking te nemen. Het bestaan van een effectbeoordeling zou dan ook geen excuus mogen zijn om de motivering in het ontwerp van wetgevingshandeling achterwege te laten of niet goed te onderbouwen. Het zal interessant zijn te zien hoe de jurisprudentie zich in dat opzicht zal ontwikkelen in het tijdperk na Lissabon.

Afgezien van de formele mechanismen heeft het Hof ook criteria vastgesteld om de naleving van het subsidiariteitsbeginsel te toetsen. Overeenkomstig artikel 5, lid 3, VEU gaat het eerst na of de "doelstellingen van het overwogen optreden niet voldoende door de lidstaten op centraal, regionaal of lokaal niveau kunnen worden verwezenlijkt" (met andere woorden de noodzaak van EU-optreden) en vervolgens of deze "vanwege de omvang of de gevolgen van het overwogen optreden beter door de Unie kunnen worden bereikt" (met andere woorden de meerwaarde). De door het Hof toegepaste criteria lijken trouwens in overeenstemming met de richtsnoeren die zijn vastgesteld in het aan het Verdrag van Amsterdam gehechte protocol, zoals de vragen of de desbetreffende kwestie transnationale aspecten heeft die door de lidstaten alleen niet bevredigend kunnen worden geregeld, of het optreden van de lidstaten alleen of het niet optreden van de EU in strijd zou zijn met de voorschriften van het Verdrag of op een andere manier de belangen van de lidstaten aanzienlijk zou schaden en of een optreden op communautair niveau vanwege de schaal of de gevolgen ervan duidelijke voordelen zou opleveren ten opzichte van een nationaal optreden. Een EU-optreden is gerechtvaardigd indien de situatie niet geregeld wordt door nationale wetgeving of indien er verschillen zijn tussen de nationale wetgeving van de lidstaten die betrekking heeft op de interne markt.

Over het geheel genomen is het rechterlijk toezicht op de naleving van het subsidiariteitsbeginsel nog altijd complex en blijft het Hof van Justitie van de Europese Unie voorzichtig. Tot nu toe heeft het Hof op deze grond geen Europese wetgeving nietig verklaard. Volgens bepaalde academici is de voornaamste reden daarvoor dat het Hof de politieke beoordeling niet wil vervangen door zijn rechterlijke functie⁸³. Het subsidiariteitsbeginsel bevindt zich op de grens tussen een politieke en een juridische beoordeling. Het Hof wil het besluit van de Europese wetgever om op te treden liever niet in twijfel trekken.

Beschrijving van de ingestelde structuren en procedures

Sinds de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon zijn wijzigingen in het statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie en de oprichting van gespecialiseerde rechtbanken onderworpen aan de gewone wetgevingsprocedure⁸⁴. Als ontwerpen van wetgevingshandelingen zijn voorstellen van het Hof in die zin onderworpen aan de vereisten van Protocol nr. 2. Het Hof neemt deze in aanmerking bij het opstellen van dergelijke voorstellen.

83 Raccach A. (2010), 'Les faux espoirs du principe de subsidiarité post-Lisbonne: Le principe de subsidiarité post-Lisbonne rationalise-t-il vraiment l'exercice des compétences de l'Union?', Colloque de lancement de l'Institut de Sciences Politiques Louvain-Europe (ISPOLE), Europe et mondialisation: quelles équations?, 13-14 octobre 2010, Belgique.

De Burca, G., (1998) 'The Principle of Subsidiarity and the Court of Justice as an Institutional Actor', Journal of Common Market Studies, vol. 36, nr. 2, juni.

84 Artikel 257 en artikel 281 VWEU.

Het Hof is van mening dat, aangezien beroepen van de nationale parlementen en het Comité van de Regio's in overeenstemming moeten worden gebracht met de in artikel 263 VWEU vastgestelde voorschriften, deze beroepen procedureel gezien klassieke beroepen tot nietigverklaring zijn. Het Hof heeft dan ook geen specifieke maatregelen genomen ten aanzien van dergelijke beroepen. Het heeft met name zijn Reglement niet gewijzigd en daar ook geen voorstellen toe ingediend. Bovendien heeft het Hof in dit stadium geen extra personeel aangeworven in anticipatie op een eventuele toename van het aantal beroepen op grond van artikel 8 van Protocol nr. 2.

5.5 De nationale parlementen

Met het Verdrag van Lissabon is de rol van de nationale parlementen in het toezicht op de naleving van het subsidiariteitsbeginsel versterkt en is in de mogelijkheid voorzien om regionale parlementen met wetgevingsbevoegdheden te raadplegen⁸⁵. Deze nauwere betrokkenheid bij het wetgevingsproces van de EU wordt gezien als een stap naar meer democratische legitimiteit in de EU.

Interpretatie van het subsidiariteitsbeginsel

De nationale parlementen benaderen subsidiariteit op uiteenlopende manieren⁸⁶. Een aantal heeft uitdrukkelijk verklaard dat het een positieve ontwikkeling voor de democratie is en meer bepaald een middel vormt om ervoor te zorgen dat besluiten zo dicht mogelijk bij de Europese burger worden genomen. In dit verband wordt het ook beschouwd als een manier om bij te dragen aan de totstandbrenging van betere regelgeving op EU-niveau. Het tweeledige karakter van het beginsel, namelijk de juridische en de politieke aard ervan, is vaak benadrukt.

Evenzo lopen de meningen uiteen over de vraag of regionale en lokale dimensies in de subsidiariteitsbeoordeling in aanmerking moeten worden genomen. De acht lidstaten waarvan de regio's wetgevingsbevoegdheden hebben en die bijgevolg in het kader van het systeem voor vroegtijdige waarschuwing kunnen worden geraadpleegd, geven ruime steun aan deze innovatie. In de overige 19 lidstaten lopen de meningen uiteen. Sommige lidstaten menen dat deze dimensies slechts in aanmerking dienen te worden genomen wanneer het ontwerp van een Europese wetgevingshandeling gevolgen heeft op regionaal en/of lokaal niveau.

Beschrijving van de ingestelde structuren en procedures

De meeste parlementen of kamers hebben hun Reglement formeel aangepast om het systeem voor vroegtijdige waarschuwing in aanmerking te nemen of hebben de procedure daartoe opgestart (hoofdzakelijk in lidstaten waarvan de regio's wetgevingsbevoegdheden hebben). In de meeste gevallen heeft het systeem voor vroegtijdige waarschuwing geen personeelswijzigingen met zich meegebracht.

85 Zie deel 4 van dit verslag voor uitvoeriger informatie.

86 De bevindingen in dit punt zijn in ruime mate gebaseerd op "The role of regional parliaments in the process of subsidiarity analysis within the EWS of the Lisbon Treaty" (2011, op. cit. voetnoot 46) en op de informatie en de gegevens die zijn verzameld voor het Comité van de Regio's door het EIPA in het kader van de raamovereenkomst CDR/ETU/106/2009 (op. cit. voetnoot 62).

Vele nationale parlementen raadplegen hun regionale evenknie niet. Enkele nationale parlementen raadplegen hun regionale parlementen uitsluitend wanneer het ontwerp van een Europese wetgevingshandeling gevolgen heeft op regionaal en/of lokaal niveau. Bovendien hangt de deelname van de regio's aan het systeem voor vroegtijdige waarschuwing in ruime mate af van de bevoegdheden die hun zijn toegedeeld: wanneer regio's wetgevingsbevoegdheden hebben, zijn de procedures veelal formeel; in de andere gevallen verloopt de deelname aan het systeem doorgaans op een meer informele wijze.

Wat de termijn van acht weken betreft, moeten sommige nationale parlementen dit tijds kader zonder aanvullende voorwaarden naleven. Vele parlementen achten deze termijn te kort voor complexe voorstellen. In bepaalde gevallen werden aanvullende tijdsvoorwaarden gesteld⁸⁷.

Ten slotte hebben sommige parlementen, met betrekking tot de mogelijkheid om een beroep in te stellen bij het Hof van Justitie van de Europese Unie, een formele procedure vastgesteld voor het inleiden van een dergelijke beroepsprocedure in geval van schending van het subsidiariteitsbeginsel.

Interinstitutionele samenwerking

Samenwerking tussen het parlement en de uitvoerende macht is essentieel voor een correcte toepassing van het subsidiariteitsbeginsel. In de meeste gevallen werkt de regering samen met het parlement. Bovendien hebben verschillende lidstaten samenwerkingsmethoden vastgesteld die hun regering de mogelijkheid bieden haar standpunten over ontwerpen van Europese wetgevingshandelingen kenbaar te maken aan het parlement. In sommige landen laten ministers het gedurende een bepaalde periode na een mening te uiten in de Europese Raad, indien zij daartoe worden verzocht, zolang het parlement geen standpunt heeft ingenomen (voorbehoud voor parlementaire behandeling).

De samenwerking tussen de parlementen op de verschillende niveaus, namelijk nationaal en regionaal, is tevens van essentieel belang voor een doelmatige behandeling. In de meeste lidstaten houden de bestaande mechanismen voor samenwerking met de regionale parlementen geen direct verband met het systeem voor vroegtijdige waarschuwing. In bepaalde gevallen zijn er informele samenwerkingskanalen: raadpleging van verenigingen die de lokale en regionale autoriteiten vertegenwoordigen en debatten in het nationale parlement waaraan lokale en regionale vertegenwoordigers deelnemen. Bovendien kan ook worden samengewerkt door contacten te onderhouden met de nationale delegatie in het Comité van de Regio's.

Ten slotte wordt ook op Europees niveau samengewerkt. Er kan met andere nationale parlementen worden samengewerkt in het kader van de COSAC en IPEX. Andere mogelijke vormen van samenwerking zijn bilaterale contacten en multilaterale parlementaire vergaderingen. De vergaderingen van de vertegenwoordigers van de nationale parlementen in Brussel – in het kader van de COSAC of de "vergaderingen van maandagochtend" in het Europees Parlement – zijn eveneens een belangrijk samenwerkingsmiddel. De aangenomen gemotiveerde adviezen en de resultaten van de

87 Zie het onderzoek waarvan sprake in voetnoot 62 voor uitvoeriger informatie.

daarbij horende subsidiariteitsanalyse kunnen worden ingezien. In de meeste gevallen wordt deze inzage mogelijk gemaakt door publicatie op de website van het parlement en op de websites van de Europese Commissie en IPEX.

6. CONCLUSIES

Het Comité van de Regio's is in 2011 blijven werken aan de verspreiding van een gemeenschappelijke subsidiariteitscultuur; het heeft zijn werkzaamheden op het gebied van subsidiariteitstoezicht opgevoerd en aangescherpt, en dit komt tot uiting in zijn adviezen. Zoals blijkt uit dit verslag, bestaat het subsidiariteitstoezicht van het CvdR uit drie onderdelen: de eigen procedures voor subsidiariteitstoezicht (intern gericht), het netwerk voor toezicht op de naleving van het subsidiariteitsbeginsel (*Subsidiarity Monitoring Network*) en de samenwerking met andere Europese, nationale en regionale instellingen (extern gericht).

Ten eerste heeft het CvdR zijn interne procedures aangepast om zijn eigen subsidiariteitstoezicht te verbeteren en te verfijnen. De CvdR-rapporteurs hebben in hun ontwerpadviezen vaker verwezen naar het subsidiariteitsbeginsel en hebben daarbij gehamerd op het belang van dit beginsel voor het Comité en op de institutionele verantwoordelijkheid van het Comité voor het toezicht op de naleving ervan. De adviezen die in dit verslag aan de orde komen, zijn vooral een goed voorbeeld van de wijze waarop het CvdR zijn taak – subsidiariteitstoezicht op politiek niveau - opvat. De wijzigingen die in het reglement van orde van het CvdR zijn aangebracht om in de CvdR-adviezen zoveel mogelijk te kunnen verwijzen naar het subsidiariteitsbeginsel beginnen vruchten af te werpen. Het doel is om de CvdR-leden ook in de toekomst bij alle activiteiten in het kader van het subsidiariteitstoezicht actief te blijven betrekken en het aantal subsidiariteitsbeoordelingen dat in CvdR-adviezen wordt gedaan te verhogen.

Ten tweede is, in verband met de interne activiteiten van het CvdR en de voorbereiding van CvdR-adviezen, ook het netwerk voor toezicht op de naleving van het subsidiariteitsbeginsel tot ontwikkeling gebracht en heeft het meer activiteiten ontplooid. In het vijfde jaar van zijn bestaan heeft het SMN meer leden gekregen. Er is een aantal maatregelen genomen om het netwerk actiever en representatiever te maken door die actoren op te nemen die het meest te maken hebben met de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel. Het netwerk breidt zich uit, met name tot regionale bestuurslichamen en parlementen, waardoor het een nóg interessanter forum wordt waar subsidiariteitskwesties kunnen worden besproken door degenen die meest betrokken zijn bij de uitvoering, ontwikkeling en monitoring van dit beginsel. Bovendien is door de ontwikkeling en verspreiding van het evaluatieformulier voor subsidiariteit en evenredigheid tegemoetgekomen aan de behoefte om deze beginselen uit te leggen en beter kenbaar te maken aan het grote publiek en aan iedereen die er gebruik van maakt. Dit formulier zal er in belangrijke mate toe bijdragen dat er een gemeenschappelijke Europese terminologie op het gebied van subsidiariteit ontstaat.

In 2011 werd voor het eerst een werkprogramma voor het SMN opgesteld, met als doel de werkzaamheden en agenda van het netwerk te rationaliseren en onze partners te informeren over de dossiers die vanuit het oogpunt van de subsidiariteit het meest interessant zouden kunnen zijn. In 2011 werden in totaal vijf gerichte raadplegingen gehouden, in samenwerking met de CvdR-rapporteurs Ancisi (IT/EVP), Joseph (FR/PSE), Lamers (NL/EVP), McGowan (IE/ALDE) en Zagar (SI/EVP). Het CvdR bedankt hen voor hun steun en wijst erop dat CvdR-rapporteurs een beroep kunnen doen op het netwerk om hoogwaardige input te verkrijgen van netwerkpartners die zij kunnen gebruiken bij de voorbereiding van hun ontwerpadviezen.

Ten derde, wat de interactie tussen het CvdR en andere instellingen op het gebied van subsidiariteitstoezicht betreft, dient te worden opgemerkt dat 2011 ook het derde jaar was dat het CvdR en de Europese Commissie hebben samengewerkt bij de beoordeling van de territoriale impact van voorstellen die in lokaal en regionaal opzicht van bijzonder belang worden geacht. Uit twee van dergelijke, in 2011 uitgevoerde, beoordelingen blijkt dat lokale en regionale overheden echt belang hebben bij betrokkenheid bij de prelegislatieve fase van de EU-regelgeving en dat lokale en regionale overheden het CvdR, en met name de Commissie, van waardevolle gegevens/input kunnen voorzien. De Europese Commissie is zich hiervan bewust en moedigt haar diensten aan om contact op te nemen met het CvdR en zijn netwerken bij de beoordeling van de territoriale impact van bepaalde voorstellen. De nieuwe samenwerkingsovereenkomst tussen het CvdR en de Commissie zal er naar verwachting bovendien toe bijdragen dat dit staande praktijk wordt, omdat raadpleging van het CvdR bijzonder nuttig is gebleken bij het waarborgen van de naleving van het subsidiariteitsbeginsel in de prelegislatieve fase.

Eén hoofdstuk van dit verslag gaat over regionale parlementen; hieruit blijkt dat het Comité steeds meer belang hecht aan zijn betrekkingen met deze instellingen. In 2011 werden de banden tussen het CvdR en de regionale parlementen, die zijn vertegenwoordigd in de Conferentie van Europese regionale wetgevende parlementen (CALRE), nl. flink aangehaald. Uit de intentieverklaring die in juli door de voorzitters van beide partijen, mevrouw Bresso en de heer Pagano, werd ondertekend blijkt dat beide organisaties zich willen inzetten voor de totstandbrenging van doeltreffende samenwerking op het gebied van subsidiariteitstoezicht. Met de lancering van REGPEX, gepland voor de eerste helft van 2012, zal een impuls worden gegeven aan de betrokkenheid van regionale parlementen bij het subsidiariteitstoezicht op Europees niveau. Het Comité rekent op zijn speciale band met CALRE op dit gebied om van REGPEX een echt referentiepunt voor subsidiariteit te maken.

Het Comité keek in 2011 ook naar de andere EU-instellingen om erachter te komen hoe zij omgaan met het subsidiariteitsbeginsel en welke methodes zij hanteren om te checken of en in hoeverre het beginsel wordt nageleefd. In dit verslag wordt, op basis van een studie waartoe het CvdR opdracht heeft gegeven, een beeld geschetst van de wijze waarop twee jaar na de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon door de instellingen wordt omgegaan met het subsidiariteitsbeginsel. Het CvdR zal er ook in toekomst samen met de EU-instellingen op blijven toezien dat het subsidiariteitsbeginsel in acht wordt genomen.

Tot slot werd de Vijfde Subsidiariteitsconferentie, die in maart 2011 plaatsvond in Bilbao, bijgewoond door een aantal vertegenwoordigers van EU-instellingen, het CvdR en lokale en regionale overheden. Daarbij ging speciale aandacht uit naar regionale parlementen, waarvan de vertegenwoordigers bijeenkwamen om subsidiariteit op transregionaal en transnationaal niveau te bespreken. Op basis van deze positieve ervaring hoopt het Comité de Subsidiariteitsconferentie naar een hoger plan te kunnen tillen en er een belangrijk punt op de institutionele agenda van de EU van te maken, net zoals het subsidiariteitsbeginsel een belangrijk onderdeel van het Europees democratisch bestel is geworden.

Bijlage: Overzicht van de adviezen die tussen 1 januari en 31 december 2011 zijn uitgebracht

CvdR-commissie	Aantal adviezen uitgebracht in de periode 1 januari – 31 december 2011	Aantal adviezen over wetgevingsvoorstellen	Aantal adviezen die een specifieke verwijzing naar subsidiariteit bevatten (artikel 51, lid 2)*	Aantal adviezen waarin de naleving van het subsidiariteitsbeginsel wordt beoordeeld	Raadpleging van het Netwerk voor subsidiariteitstoezicht	Aantal uitgebrachte adviezen over een gebied van verplichte raadpleging
CIVEX	10	1	7	1	2	0
COTER	9	1	7	3	1	7
ECOS	13	1	11	3	1	0
EDUC	9	0	7	3	0	4
ENVE	9	1	9	2	2	6
NAT	10	5	8	2	0	0
BUDG	2	1	2	0	0	0
TOTAAL	62	10	51	14	6	17

* Artikel 51, lid 2, van het reglement van orde van het CvdR dat op 10 januari 2010 in werking is getreden: "De adviezen van het Comité bevatten een specifieke verwijzing naar de toepassing van de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid".

CIVEX

Overview of opinions adopted between 1 January 2011 and 31 December 2011

Opinion reference #	Date	Title	Legislative proposal?	CoR mandatory consultation in the policy field concerned ⁸⁸	SMN consultation	Assessment of compliance with subsidiarity principle in the opinion?	Other mention of subsidiarity / proportionality / better lawmaking
Own-initiative opinion R/CdR 235/2010 fin	27 Jan 11	Local and regional government in Azerbaijan and the development of cooperation between Azerbaijan and the EU	No	No	No	No	No
COM(2010) 603 final; R/CdR 355/2010 fin (CIVEX)	31 Mar 11	EU Citizenship Report 2010	No	No	No	No	No
COM(2010) 378 final; COM(2010) 379 final; R/CdR 354/2010 fin (CIVEX)	31 Mar 11	Seasonal workers and intra-corporate transfer	Yes	No	No	Yes, in compliance	Yes (proportionality)
COM (2010) 629 final R/CdR 408 (2010) (CIVEX)	11 May 11	EU development policy in support of inclusive growth and sustainable development – Increasing the impact of EU development policy (Green Paper)	No	No	No	No	Yes (subsidiarity)
COM(2010) 660 final R/CdR 405/2010 (CIVEX)	1 July 11	Enlargement strategy and main challenges 2010-2011 (Communication)	No	No	No	No	Yes (subsidiarity)
COM(2010) 673 final R/CdR 407/2010	1 July 11	EU Internal Security Strategy (Communication)	No	No	No	No	Yes (subsidiarity)

⁸⁸ During the legislative procedure.

Opinion reference #	Date	Title	Legislative proposal?	CoR mandatory consultation in the policy field concerned ⁸⁸	SMN consultation	Assessment of compliance with subsidiarity principle in the opinion?	Other mention of subsidiarity / proportionality / better lawmaking
(CIVEX)							
COM(2010) 543 final COM(2010) 547 final R/CdR 353/2010 (CIVEX)	11 Oct 11	Smart Regulation in the EU (Communication)	No	No	Yes – Open consultation, with a few questions to guide contributions	N/A ⁸⁹	Yes (subsidiarity, proportionality and better lawmaking)
COM(2010) 573 final R/CdR 406/2010 (CIVEX)	12 Oct 11	Strategy for the effective implementation of the Charter of Fundamental Rights by the EU	No	No	No	No	Yes (subsidiarity)
COM(2011) 303 final R/CdR 198/2011 (CIVEX)	14 Dec 11	European neighbourhood policy review (Communication)	No	No	No	No	No
COM(2010) 747 final R/CdR 148/2011 (CIVEX)	14 Dec 11	Less bureaucracy for citizens (Green paper)	No	No	Yes, targeted consultation from 15 July to 2 September 2011; explicitly mentioned in the opinion	No	Yes (subsidiarity and proportionality)

⁸⁹ The opinion is an assessment of general proposals regarding the lawmaking methodology of the EU, therefore the principle of subsidiarity is an overall concern and an assessment of compliance of the latter is not relevant.

COTER

Overview of opinions adopted between 1 January 2011 and 31 December 2011

Opinion reference #	Date	Title	Legislative proposal?	CoR mandatory consultation in the policy field concerned ⁹⁰	SMN consultation	Assessment of compliance with subsidiarity principle in the opinion?	Other mention of subsidiarity / proportionality / better lawmaking?
Own-initiative opinion R/CdR 100/2010 fin (COTER)	27 Jan 10	New perspectives for the revision of the EGTC regulation	No	Yes	No	No	No
COM(2010) 474 fin (Communication) COM(2010) 475 fin (Proposal for a directive) R/CdR 297/2010 (COTER)	28 Jan 10	A Single European Railway Area	Yes	Yes	No	No	Yes (subsidiarity)
R/CdR 86/2011 fin (COTER)	31 Mar 11	The Danube Region Strategy	No	No	No	No	Yes (subsidiarity)
COM(2010) 389 final; R/CdR 296/2010 fin (COTER)	31 Mar 11	Policy orientations on road safety 2011-2020	No	No	Yes – targeted consultation, 25 Oct to 10 Dec 2010. Explicitly mentioned in the opinion	Yes, in compliance	Yes (subsidiarity and proportionality)

⁹⁰ During the legislative procedure.

Opinion reference #	Date	Title	Legislative proposal?	CoR mandatory consultation in the policy field concerned ⁹⁰	SMN consultation	Assessment of compliance with subsidiarity principle in the opinion?	Other mention of subsidiarity / proportionality / better lawmaking?
COM(2010) 642 final; R/CdR 369/2010 fin (COTER)	1 April 11	Fifth Cohesion Report	No	Yes	No	No	No
Outlook opinion R/CdR 370/2010 fin (COTER)	1 April 11	The future of the European Social Fund after 2013	No/ Outlook opinion	Yes	No	No	Yes (subsidiarity and proportionality)
COM(2011) 144 final R/CdR 101/2011 rev. 1 (COTER)	30 June 11	Roadmap to a Single European Transport Area – Towards a competitive and resource efficient transport system	No	Yes ⁹¹	No	Yes, in compliance	Yes (subsidiarity)
Referral from the Polish Presidency R/CdR 167/2011 rev.1 (COTER)	11 Oct 11	The complementarity of national and EU interventions aimed at reducing the disparities in economic and social growth	No	Yes	No	No	Yes (subsidiarity)
Own-initiative opinion R/CdR 168/2011 rev.1 (COTER)	11 Oct 11	Territorial cooperation in the Mediterranean through the Adriatic-Ionian Macroregion	No	Yes	No	Yes, strategy for the Adriatic-Ionian area is in compliance	Yes (subsidiarity)

91 As far as transport is concerned – will depend on the legal basis of each forthcoming legislative proposal.

ECOS

Overview of opinions adopted between 1 January 2011 and 31 December 2011

Opinion reference #	Date	Title	Legislative proposal?	CoR mandatory consultation in the policy field concerned ⁹²	SMN consultation	Assessment of compliance with subsidiarity principle in the opinion?	Other mention of subsidiarity / proportionality / better lawmaking?
COM(2010) 365 final (Green Paper) R/CdR 319/2010 fin (ECOS)	27 Jan 11	Towards adequate, sustainable and safe European pension systems	No	No	No	Yes, in compliance	Yes (subsidiarity and proportionality)
COM(2010) 758 final; R/CdR 402/2010 fin (ECOS)	31 Mar 11	The European platform against Poverty and Social Exclusion	No	No	No However, SMN Action Plan working group on this issue forwarded its report and recommendations to CoR rapporteur.	No	No
COM(2010) 608 final; R/CdR 330/2010 fin (ECOS)	1 April 11	Single market act	No	No	No	No	Yes (subsidiarity and proportionality)
COM(2011) 15 final R/CdR 70/2011 rev (ECOS)	11 May 11	Modernisation of EU public procurement policy: towards a more efficient European procurement market (Green Paper)	No	No	No	No	No

⁹² During the legislative procedure.

Opinion reference #	Date	Title	Legislative proposal?	CoR mandatory consultation in the policy field concerned⁹²	SMN consultation	Assessment of compliance with subsidiarity principle in the opinion?	Other mention of subsidiarity / proportionality / better lawmaking?
COM(2010) 682 final R/CdR 401/2010 rev. 2 (ECOS)	1 July 11	Agenda for new skills and jobs (Communication)	No	Will depend on the legal basis of forthcoming legislative proposals which will cover various policy fields.	No	No	Yes (only better lawmaking)
COM(2011) 146 final R/CdR 150/2011 (ECOS)	1 July 11	Reform of the EU State aid rules on services of general economic interest (Communication)	No	No	No	No	Yes (subsidiarity and proportionality)
COM(2010) 614 final R/CdR 374/2010 (ECOS)	11 Oct 11	An integrated industrial policy for the globalisation era: Putting competitiveness and sustainability at centre stage	No	No	No	No	Yes (subsidiarity)
Own-initiative opinion R/CdR 71/2011 (ECOS)	11 Oct 11	Towards a European agenda for social housing	No	No	No	No	Yes (subsidiarity)
COM(2011) 146 final CdR 278/2011 (ECOS)	11 Oct 11	Revised opinion. Reform of the EU State aid rules on services of general economic interest (Communication)	No	No	No	No	Yes (subsidiarity and proportionality)
Optional referral from the Polish Presidency R/CdR 72/2011	12 Oct 11	The role of local and regional authorities in achieving the objectives of	No	No	No	No	Yes (subsidiarity and better lawmaking)

Opinion reference #	Date	Title	Legislative proposal?	CoR mandatory consultation in the policy field concerned ⁹²	SMN consultation	Assessment of compliance with subsidiarity principle in the opinion?	Other mention of subsidiarity / proportionality / better lawmaking?
(ECOS)		the Europe 2020 Strategy					
COM(2011) 78 final R/CdR 151/2011 (ECOS)	12 Oct 11	Review of the "Small Business Act" for Europe	No	No	No	No	Yes (only better lawmaking)
COM(2011) 121 final – 2011/0058 (CNS) R/CdR 152/2011 (ECOS)	14 Dec 11	Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB) (Proposal for a Council Directive)	Yes	No	No, however some regional parliaments were consulted – none adopted a "reasoned opinion" against the proposal on subsidiarity grounds	Yes - calls for more indicators to assess compliance. " [...] without directly calling into question the principle underpinning the directive, believes that the proposal should be reviewed taking into account the need for (a) sufficient quantitative and qualitative indicators to allow a full assessment of the subsidiarity implications of a cross-border proposal of this nature; (b) more data	Yes (subsidiarity, proportionality and better lawmaking)

Opinion reference #	Date	Title	Legislative proposal?	CoR mandatory consultation in the policy field concerned ⁹²	SMN consultation	Assessment of compliance with subsidiarity principle in the opinion?	Other mention of subsidiarity / proportionality / better lawmaking?
						on the full implications of the CCCTB; and (c) an analysis of the impact of the proposal on local and regional authorities."	
COM(2011) 173 final R/CdR 247/2011 (ECOS)	14 Dec 11	An EU framework for national Roma integration strategies up to 2020 (Communication)	No	No	Yes, targeted consultation from 16 June to 5 August 2011; explicitly mentioned in the opinion.	Yes, in compliance	Yes (subsidiarity, proportionality and better lawmaking)

EDUC

Overview of opinions adopted between 1 January 2011 and 31 December 2011

Opinion reference #	Date	Title	Legislative proposal?	CoR mandatory consultation in the policy field concerned ⁹³	SMN consultation	Assessment of compliance with subsidiarity principle in the opinion?	Other mention of subsidiarity / proportionality / better lawmaking?
COM(2010) 187 final R/CdR 230/2010 fin	27 Jan 11	Simplifying the implementation of the research framework programmes	No	No	No	No	No
COM(2010) 477 final (Communication) R/CdR 292/2010 fin	27 Jan 11	Youth on the move	No	Yes	No	No	No
COM(2010) 487 final (Communication) R/CdR 293/2010 fin	27 Jan 11	European cinema in the digital era	No	Yes	No	Yes, in compliance	Yes (proportionality)
COM(2010)546 final R/CdR 373/2010 rev. 2 (EDUC)	30 June 11	Europe 2020 Flagship Initiative – Innovation Union (Communication)	No	No	No, but "Quick Survey" through EU 2020 Platform	No	Yes (subsidiarity)
COM(2011) 48 final – R/CdR 67/2011 rev. 1 (EDUC)	30 June 11	Towards a Common Strategic Framework for EU research and innovation funding (Green Paper)	No	No	No	Yes, in compliance	Yes (subsidiarity)
Own-initiative opinion	30 June 11	The protection and development of	No	Yes	No	No	Yes (subsidiarity)

93 During the legislative procedure.

Opinion reference #	Date	Title	Legislative proposal?	CoR mandatory consultation in the policy field concerned⁹³	SMN consultation	Assessment of compliance with subsidiarity principle in the opinion?	Other mention of subsidiarity / proportionality / better lawmaking?
R/CdR 400/2010 (EDUC)		linguistic minorities under the Lisbon Treaty					
COM(2010) 743 final 144 R/CdR 65/2011 (EDUC)	12 Oct 11	The European eGovernment Action Plan 2011-2015	No	No	No	No	Yes (subsidiarity and proportionality)
COM(2011) 12 final R/CdR 66/2011 (EDUC)	12 Oct 11	Developing the European dimension of sport	No	Yes	No	Yes, in compliance	Yes (subsidiarity)
Own-initiative opinion R/CdR 114/2011 (EDUC)	12 Oct 11	European and international mobility for local and regional authority staff	No	No	No	No	Yes (subsidiarity)

ENVE

Overview of opinions adopted between 1 January 2011 and 31 December 2011

Opinion reference #	Date	Title	Legislative proposal?	CoR mandatory consultation in the policy field concerned ⁹⁴	SMN consultation	Assessment of compliance with subsidiarity principle in the opinion?	Other mention of subsidiarity / proportionality / better lawmaking?
COM(2010) 11 final R/CdR 312/2010 fin (ENVE)	28 Jan 11	Biomass sustainability (Report from the EC to the Council and the European Parliament)	No	Yes	No	Yes, in compliance	Yes (better lawmaking)
Outlook opinion requested by Hungarian Presidency R/CdR 5/2011 (ENVE)	30 June 11	The role of local and regional authorities in promoting sustainable water management	No	Yes	No	No	Yes (subsidiarity and better lawmaking)
COM(2010) 677 final R/CdR 7/2011 (ENVE)	1 July 11	Energy infrastructure priorities for 2020 and beyond (Communication)	No	Yes	No	No	Yes (better lawmaking)
Outlook opinion (requested: EC) R/CdR 104/2011 (ENVE)	30 June 11	Climate change mainstreaming and the future EU budget	No	Yes ⁹⁵	No	No	Yes (subsidiarity and better lawmaking)
COM(2010) 516 final R/CdR 6/2011 (ENVE)	1 July 11	The EU LIFE programme. The way forward. (Communication)	No	Yes	Yes, territorial impact assessment consultation from February to April 2011 (40 contributions)	No	Yes (subsidiarity)

94 During the legislative procedure.

95 As far as Structural Funds are concerned – will depend on the legal basis of each forthcoming legislative proposal.

Opinion reference #	Date	Title	Legislative proposal?	CoR mandatory consultation in the policy field concerned ⁹⁴	SMN consultation	Assessment of compliance with subsidiarity principle in the opinion?	Other mention of subsidiarity / proportionality / better lawmaking?
COM(2011) 21 final R/CdR 140/2011(ENVE)	11 Oct 11	A resource-efficient Europe - Flagship initiative under the Europe 2020 Strategy (Communication)	No	Yes ⁹⁶	No	No	Yes (better lawmaking)
COM(2011) 370 final – R/CdR 188/2011 rev. 1 (ENVE)	14 Dec 11	Energy efficiency (Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council)	Yes	Yes	Yes, targeted consultation from 6 July to 19 August 2011 (21 contributions)	No	Yes (subsidiarity)
COM(2011) 152 final R/CdR 163/2011 rev. 2 (ENVE)	15 Dec 11	Towards a space strategy for the EU that benefits its citizens (Communication)	No	No	No	Yes, in compliance	No
COM(2011) 363 final R/CdR 187/2011 rev. 1 (ENVE)	15 Dec 11	Contribution of the EU's local and regional authorities to the UN conference on sustainable development 2012 (Rio+20) (Communication)	No	No	No	No	Yes (subsidiarity and proportionality)

⁹⁶ As far as environment and energy related issues are concerned – will depend on the legal basis of each forthcoming legislative proposal.

NAT

Overview of opinions adopted between 1 January 2011 and 31 December 2011

Opinion reference #	Date	Title	Legislative proposal?	CoR mandatory consultation in the policy field concerned ⁹⁷	SMN consultation	Assessment of compliance with subsidiarity principle in the opinion?	Other mention of subsidiarity / proportionality / better lawmaking?
Outlook opinion R/CdR 341/2010 fin	27 Jan 10	Local food systems	No	No	No	No	No
COM(2010) 486 final (Proposal for a regulation) R/CdR 340/2010 fin	27 Jan 10	Distribution of food products to the most deprived persons in the Union	Yes	No	No	No	Yes (subsidiarity)
COM(2010) 461 final (Communication) COM(2010) 494 final (Proposal for a regulation) R/CdR 339/2010 fin	27 Jan 10	The development of an Integrated Maritime Policy and Marine Knowledge 2020	Yes	No	No	No	Yes (subsidiarity)
COM (2010) 352 final (Communication) R/CdR 342/2010 fin	27 Jan 10	Europe, the world's No 1 tourist destination – a new political framework for tourism in Europe	No	No	No	Yes, in compliance	Yes (subsidiarity and proportionality)

97 During the legislative procedure.

Opinion reference #	Date	Title	Legislative proposal?	CoR mandatory consultation in the policy field concerned ⁹⁷	SMN consultation	Assessment of compliance with subsidiarity principle in the opinion?	Other mention of subsidiarity / proportionality / better lawmaking?
COM(2010) 375 final (Proposal for a regulation) COM(2010)380 final (Communication) R/CdR 338/2010	28 Jan 10	Freedom for Member States to decide on the cultivation of genetically modified crops	Yes	No (although Yes for public health aspects)	No	Yes, in compliance	Yes (subsidiarity and proportionality)
COM(2010) 672 final (Communication) R/CdR 16/2011	11 May 11	The CAP towards 2020: meeting the food, natural resources and territorial challenges of the future	No	No	No	No	Yes (subsidiarity and better lawmaking)
COM(2010) 600 final R/CdR 15/2011	11 May 11	Towards a stronger European disaster response: the role of civil protection and humanitarian assistance	No	No	No	No	Yes (subsidiarity)
COM(2010)733 final (Proposal for a regulation) R/CdR 14/2011	12 May 11	Agricultural product quality schemes	Yes	No	No	No	No
COM(2010) 727 final (Communication) COM(2010) 728	12 May 11	Milk package	Yes	No	No	No, however amendments proposed to improve compliance with the principle of	Yes (subsidiarity)

Opinion reference #	Date	Title	Legislative proposal?	CoR mandatory consultation in the policy field concerned⁹⁷	SMN consultation	Assessment of compliance with subsidiarity principle in the opinion?	Other mention of subsidiarity / proportionality / better lawmaking?
final. (Proposal for a regulation) R/CdR 13/2011						subsidiarity	
COM(2011) 436 final R/CdR 240/2011 (NAT)	14 Dec 11	Promoting agricultural products (Green paper)	No	No	No	No	Yes (subsidiarity)

BUDGET

Opinion reference	Date	Title	Legislative proposal?	CoR mandatory consultation in the policy field concerned ⁹⁸	SMN consultation	Assessment of compliance with subsidiarity principle in the opinion	Other reference to subsidiarity / proportionality / better lawmaking in the opinion
COM(2010) 700 final R/CdR 318/2010	31 Mar 11	The EU Budget Review	No	No	No	No	Yes (subsidiarity)
Own-initiative opinion COM(2011) 500 final R/CdR 283/2011 (BUDG)	14 Dec 11	New Multiannual Financial Framework post-2013 (Communication, Proposals for Council Regulations laying down the Multiannual financial framework for the years 2014-2020, COM(2011) 398 final; laying down implementing measures for the system of own resources of the EU, COM(2011) 511 final. European Commission, (2011), on the methods and procedure for	Yes	No	No	No	Yes (subsidiarity and proportionality)

98 During the legislative procedure.

Opinion reference	Date	Title	Legis- lative proposal?	CoR mandatory consultation in the policy field concerned⁹⁸	SMN consultation	Assessment of compliance with subsidiarity principle in the opinion	Other reference to subsidiarity / proportionality / better lawmaking in the opinion
		making available the traditional and GNI-based own resources and on the measures to meet cash requirements, COM(2011) 512 final; and Council Decision on the system of own resources of the EU, COM(2011) 510 final.)					

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:

Eenheid E2 - Subsidiariteit

subsidiarity@cor.europa.eu
<http://extranet.cor.europa.eu/subsidiarity>

EUROPESE UNIE

Comité van de Regio's